20 снежня 1994 г.
Аўторак
№ 137(13854)
Кошт у розніцу 40 рублёў
Выдаецца з 1921 года

БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЕЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЗ ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА

У НУМАРЫ:

Малюнак І.АМЕЛЬЯНОВІЧ.

Пасля ўрокаў.

Фота Сяргея БРУШКО.

Кур'ер "ЧЗ"

НОВЫ ГОД СУСТРЭНУЦЬ РАЗАМ

Разам адсвяткуюць навагоднія святы школьнікі многіх брэсцкіх школ і іх шэфы — салдаты і афіцэры 50-й асобнай механізаванай брыгады.

Прадстаўнікі воінскіх калектываў пабывалі ў школах і дамовіліся аб сумесных ранішніках і вечарах. У дапрызыўнікоў з'яўляецца рэальная магчымасць пераканацца, што і ў арміі, якую нярэдка малююць чорнай фарбай, ёсць месца і для творчасці, і для паўнацэннага адпачынку.

ДЗЕНЬ БЕЛАРУСКАГА КІНО

Улічваючы значны ўклад беларускай кінематаграфіі ў адраджэнне нацыянальнай, культурнай і гістарычнай спадчыны, Прэзідэнт Беларусі выдаў указ, у якім пастанавіў: абвясціць 17 снежня Днём беларускага кіно і адзначаць яго штогод як прафесійнае свята.

ДАРАГАЯ ПРАПАЖА

На 160 мільёнаў рублёў прамых страт нанеслі невядомыя злачынцы гродзенскаму вытворчаму аб'яднанню "Хімвалакно".

Адміністрацыя аб'яднання заявіла ў міліцыю аб прапажы з цэха дваццаці прыбораў для вымярэння супраціўлення. Прыборы ж — не простыя, а змяшчаюць у саставе многа каштоўных металаў. Яны і прывабілі грабежнікаў. Цяпер тэхналагічная лінія, пакінутая ў рэзерве і без аховы, наўрад ці ажыве і пачне дзейнічаць у бліжэйшы час.

ПАДДАЙ ПАРЫ, "ДЗЯДОК"!

"Выязджаць" з энергетычнага крызісу ў Магілёве вырашылі на старых паравозах пасля шматгадовай іх кансервацыі.

Адзін з іх падключаны для забеспячэння работы пральні чыгуначнага вузла і ацяплення адміністрацыйнага будынка дырэкцыі па абслугоўванню пасажыраў. Здарылася так, што цеплатрасу сюды не праклалі — не было сродкаў. Вось і выручыў стары лакаматыў. Па прыкладу чыгуначнікаў цеплавую праблему пачалі вырашаць тым жа шляхам і прамысловыя прадпрыемствы. Шклоўская мэблевая фабрыка ўзяла з Магілёўскага дэпо "запаснікі" для выпрацоўкі пары на тэхналагічныя патрэбы. На прадпрыемстве падлічылі, што арэнда яго будзе каштаваць у некалькі разоў танней, чым цяпло, якое прыходзіцца купляць па высокай цане. Чым добрыя "дзядкі", дык гэта сваёй непераборлівасцю ў паліве. Для іх падыходзяць мазут і вугаль, а таксама звычайныя дровы.

БЕЛІНФАРМ.

ДЭЛЕГАЦЫЯ З ЭСЛІНГЕНА

У Маладзечна на працягу тыдня знаходзілася маладзёжная дэлегацыя з нямецкага горада Эслінгена.

Група з 12 юнакоў і дзяўчат пазнаёмілася з горадам, сустрэлася з гарадской моладдзю. І запрасіла маладых маладзечанцаў да сябе ў госці.

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

НАРКОТЫКІ – НЕ ВЫЙСЦЕ

У апошнія гады на Беларусі стала вельмі вострай праблема наркаманіі і ўзрасла колькасць злачынстваў, звязаных з ёй, сярод падлеткаў.

Як паказала сацыяльнае даследаванне, за перыяд з 1988 па 1993 год было зарэгістравана 86 непаўналетніх наркаманаў і 272 спажыўцы наркатычных сродкаў (г.зн. час ад часу ўжываючых наркотыкі). Каля ста непаўналетніх наркаманаў (ва ўзросце 14—17 год) былі прыцягнуты да крымінальнай адказнасці за ўчыненне злачынстваў у стане наркатычнага ап'янення і за супрацьзаконны абарот наркатычных сродкаў.

Святлана КУЛІКОВА.

ЗРУЧНАЯ МАГЧЫМАСЦЬ

Нечаканую магчымасць наведаць магазін ноччу атрымалі нядаўна мінскія пакупнікі. У горадзе з'явіўся першы ў рэспубліцы кругласутачны універсам.

Працаваць у позні час пачаў магазін "Юбілейны", работнікі якога ў красавіку гэтага года сталі яго ўласнікамі. Прычым, уначы тут можна купіць тыя ж прадукты, што і днём, і па тых жа цэнах, такіх, дарэчы, як і ў дзяржаўных магазінах. А акрамя беларускіх вытворцаў, багаты выбар прадуктаў у "Юбілейным" забяспечваюць зараз каля 300 замежных пастаўшчыкоў. Сёння універсам мае прамыя сувязі з фірмамі такіх краін, як Польшча, Бельгія, Германія, Англія, Чэхія, Славакія, Венгрыя.

Наталля ВАЛАКІДА.

САБАКА – ВОРАГ ЧАЛАВЕКА?

Праўленне калгаса "Звязда" Чачэрскага раёна вымушана было звярнуцца да паляўнічых і спецыялістаў па адстрэлу ваўкоў, каб тыя за добрую плату дапамаглі пазбавіцца ад іншых чатырохногіх драпежнікаў — сабак.

У апошні час зграі бяздомных "сяброў чалавека" ўсё часцей і часцей нападаюць на жывёлагадоўчыя фермы. Іх ахвярамі, як правіла, становяцца цяляты. А людзі падлічваюць страты — яны складаюць ужо дзесяткі мільёнаў рублёў. Начныя вартаўнікі не ў стане абараніць фермы з дапамогай звычайнай драўлянай палкі.

РУСКА-АМЕРЫКАНСКІЯ ЗОРКІ У МІНСКУ

16 снежня, на дзень пазней запланаванага тэрміну, на канцэртнай пляцоўцы спарткомплексу "Дынама" адбыўся адзіны ў сталіцы рэспублікі канцэрт зорак сусветнай велічыні— руска-амерыканскага гурта "Парк Горкага". Каманда іграе цяжкі рок і лірычныя блюзы, а жыве, працуе і выступае галоўным чынам на Захадзе.

"Москоў калінг" — так называлася шоу-праграма, з якой "Парк Горкага" выступаў у Мінску.

Сталіца Беларусі ўваходзіла ў праграму вялікага турнэ каманды па гарадах Расіі і Латвіі, дзе іх цёпла сустрэлі аматары сучаснай музыкі.

Як было ў Мінску? Трэба спадзявацца, беларускія фэны былі такімі ж гасціннымі, як і іх "калегі" ў іншых гарадах былой "Краіны Саветаў". Зала спарткомплексу "Дынама", разлічаная на некалькі тысяч месцаў, была запоўнена амаль цалкам. Клубы штучнага дыму, каляровы свет, феерверк і музыка не пакідалі ў спакоі вялікую маладзёжную тусоўку. Апаратура "Маршал" — сведчанне сусветнага ўзроўню прэзентаванай музыкі. Пра ўсё гэта айчынным музыкам даводзіцца ў большасці выпадкаў толькі марыць. Застаецца дадаць, што канцэрт прайшоў на высокім арганізацыйным узроўні, і сталічная публіка, як і музыкі гурта "Парк Горкага", надоўга запомніць яго.

Уладзімір СТАРАСЦЕНКА.

Курсы валют на 19 снежня:

	Даляр ЗША		Ням. марка	
	Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
"Комплекс"	9550	9850	6054	6300
"Прыор"	9550	9950	6060	6310
"Дукат"	9550	9900	6000	6300

ЮБІЛЕІ

Іван ЧЫГРЫНАЎ:

"Я хачу правесці свой народ сцяжынамі яго гісторыі!"

Народнаму пісьменніку Беларусі Івану Чыгрынаву 21 снежня спаўняецца 60 гадоў. Яго творчасць — выдатная з'ява ў беларускай і ўсёй славянскай літаратуры. Напярэдадні свайго юбілею Іван Гаўрылавіч даў інтэрв'ю Беларускаму інфармацыйнаму агенцтву.

— Іван Гаўрылавіч, перад тым, як ісці да вас на размову, перачытваў вашы творы, думаў над пытаннямі, каб пачаць з галоўнага...

— А яго ніхто не сфармулюе. Ніколі. Нават на момант спыніцца на нечым кароткім немагчыма. Бо адразу ў ваччу і ў душы паўстае жыццё з яго праблемамі. А іх усё больш і больш, асабліва, калі яны ўсё цяжэй вырашаюцца, як у наш час. Таму пытай, як пачуваеш сябе, Іван Гаўрылавіч? Як заўжды, людзі пытаюцца, пачынаючы гаворку пры сустрэчы. Можа гэта і ёсць асноўнае пытанне. А я скажу: "Ды нічога. Толькі вось набліжаецца канец года. І неяк цяжка становіцца. Быццам бы на табе павіс цэлы свет". Адным словам, пісьменнік — гэта з'ява ў найбольшай ступені грамадская. Немагчыма адысці далёка ад жыцця. Бывае, пойдзеш уздоўж ракі, каб знайсці нейкі выток ці проста табе патрэбнае месца. Ідзеш, ідзеш, ужо і рака табе, здаецца, не патрэбна. Аддалілася яна. Ужо дакладна ведаеш, што выйдзеш туды, куды намерыўся. А рака зноў наблізіцца. Так і жыццё. Што б мы былі за грамадскія людзі — пісьменнікі, вучоныя, журналісты, палітыкі ўрэшце — каб не хвалявала нас усё гэта.

Мяне калісьці ўсе правакавалі пытаннем: палітык я ці не палітык. Канешне ж, пісьменнік — гэта таксама і палітык? Толькі ён адрозніваецца ад палітыка, як зараз прынята казаць, кар'ернага, у якога многае часта звязана з брудам, кампрамісамі, крайнасцямі, гульнямі. У пісьменніка ўсё гэта лучыцца з інтэлігентнай чысцінёй і эмацыянальнасцю. Таму яго высновы часта адрозніваюцца ад высноў палітыкаў-прафесіяналаў, якія нярэдка і грамадства, і само жыццё падганяюць пад свае ідэі і фармулёўкі. Збудуюць палітычную, ідэалагічную канструкцыю і гоняць у яе цэлы народ. Мы і на сваім вяку гэта бачылі не раз.

У нас — у творчай інтэлігенцыі — усё гэта звязана з чысцінёю помыслаў. Знарок на гора людское, на спекуляцыю пісьменнік ніколі не пойдзе.

Вось таму, пэўна, перад Новым годам, калі ўзважваеш тое, што адбылося ў нашай краіне, і цягне на роздум. Усё-такі мы грамадскія натуры. І без грамадскага мыслення, без грамадскай "работы" жыць немагчыма.

— Кажуць, што 60 гадоў — гэта рубеж, на якім зручна агледзецца, падсумаваць, што зроблена. Ці ўсё гэта — пра рубеж — журналісты прыдумалі?

— Не, гэта не прыдумка. Ёсць нейкая біялагічная закончанасць, акрамя ўсяго. Кожны чалавек да пэўнага часу заканчвае сваю нейкую значную работу. Многія людзі прыходзяць да гэтай даты з адчуваннем, што нешта ўжо зроблена, што прыйшоў з добрым грузам да нулявой адзнакі, калі можна будзе даць сабе палёгку і абдумаць нешта на будучыню. Так, за 60 гадоў я паспеў не толькі пажыць, але і папрацаваць. Праўда, аказалася, што жыццё вельмі кароткае. У дваццаць гадоў здавалася, што сорак гадоў — край свету, у трыццаць — што пяцьдзесят. А зараз думаеш, што яшчэ ёсць і восемдзесят... Я ўспамінаю, як Кандрат Кандратавіч Крапіва, заканчваючы прамову на сваім дзевяностагоддзі сказаў: "А цяпер запрашаю вас на сваё стагоддзе". Тады ўсе пасмяяліся, а пасля пацешыліся яго мудрасцю. Ён жа і для нас гэта сказаў. Што трэба дажыць. Працуючы над раманамі пра мінулую вайну, я змог выйсці на новыя далягляды. У жанравым сэнсе, у ідэйным, проста ў мастацкім сэнсе. Як на прыродзе, часам. Думаеш, дайду да той мясціны напрасткі. Пасля ўзбярэшся на адзін узлобак, на другі, перад табою адкрываюцца такія сцяжыны, што пачынаеш ісці не так, як уздумаў, а трымаешся той сцежкі, якая здалася найлепшай. Вось так я прыйшоў да драматургіі...

— Давайце трохі засяродзім увагу на вашых ваенных раманах "Плач перапёлкі", "Свае і чужынцы", "Апраўданне крыві", "Вяртанне да віны". Чаму вайна, якую вы пазналі хлапчуком, заняла такое значнае месца ў вашай творчасці?

— Пра вайну напісана шмат. І многае з таго, што напісана, ляжыць мёртвым грузам. Не стану гадаць, сціпла гэта ці не сціпла, але скажу, што я яшчэ ў маладыя гады адчуваў: пра вайну пішуць не так. Пасля маладыя тады пісьменнікі — Бондараў, Кандрацьеў, наш Быкаў — пачалі пісаць пра акопную вайну. Усё гэта было зроблена цікава. Дый час патрабаваў. Але былі людзі не толькі на вайне, але і ў вайне. Мяне больш за ўсё займала тое, як яны паводзілі сябе пад акупацыяй. Чаму адны ішлі ў лес, другія сустракалі немца з задавальненнем, трэція прыглядаліся, што будзе далей...

— Вы засяродзілі ўвагу на тым, пра што не пісаў ніводзін беларускі пісьменнік: на непрыняцці народам чужынцаў, на пасіўным супраціўленні...

— Размовы пра прыняцце ворага, непрыняцце ворага — усё гэта выдумка крытыкаў, палітыкаў, розных партыйцаў. Ніводзін народ, які ведае сабе цану, не прыме гвалту чужынца. Гэты выбар народам зроблены быў не ў час вайны, а яшчэ тады, калі ён толькі пачынаў жыць. Ніводзін дастойны чалавек не змірыцца з тым, што чужак прыйшоў у яго хату, зняў боты і свае анучы рассцілае. Будзе супраціўляцца. А якія формы прыме супраціўленне — іншая справа. І нам вядома, хто стаў рухавіком гэтага супраціўлення. У кожнага народа — сваё Барадзіно. У нас — гэта Хатыні...

(Заканчэнне на 3-й стар.).

"Уорлднэт" — "Еўраньюс" — "Суперчэннэл" — "TV-5"

ДЗЕВЯТАЕ НЕБА

ЧЗ

Дзяжурныя па выпуску перакладчыкі Ларыса ДУДАРУК, Людміла КАХАВЕЦ, рэдактар Наталля ВАЛАКІДА.

КОЛЬ СУПРАЦЬ ВАЕННАГА ЎМЯШАННЯ

У Германіі адбудзецца пасяджэнне дэпутатаў.

На парадку дня — пытанне аб высадцы нямецкіх салдат у Босніі. Федэральны канцлер Гельмут Коль выступае супраць увядзення нямецкіх войск. Ён заявіў, што ў складзе міратворчых сіл у Босніі могуць быць салдаты розных краін Еўропы, але не нямецкія. Урокі з мінулага Германіі, лічыць Коль, папярэджваюць яе аб неўмяшанні ў ваенны канфлікт.

ПАДАРУНКІ "ПАЛЯЦЕЛІ" Ў РУМЫНІЮ

У Англіі поўным ходам ідзе падрыхтоўка да Калядаў.

Міжнародная арганізацыя абароны дзяцей адправіла з Англіі самалёт з падарункамі для дзяцей Румыніі. Калядныя сюрпрызы атрымаюць 17 тысяч маленькіх жыхароў гэтай краіны.

У АЛБАНСКАЙ МЕНШАСЦІ – СВОЙ УНІВЕРСІТЭТ

У Македоніі з'явіўся албанскі універсітэт.

Паводле статыстыкі, у Македоніі пражывае да 23 працэнтаў албанцаў. Па іх патрабаваннях і быў створаны універсітэт, выкладанне ў якім вядзецца на роднай мове.

ТУРКІ ПАДТРЫМЛІВАЮЦЬ ЧАЧНЮ

Падзеі ў Чачні выклікалі ў Турцыі шматлікія пратэсты супраць дзеянняў Масквы.

У Анкары тысячы дэманстрантаў выказалі салідарнасць з каўказскай рэспублікай у адстойванні яе незалежнасці.

ПАВЕДАМЛЕННІ, АТРЫМАНЫЯ ПА КАНАЛАХ СПАДАРОЖНІКАВАЙ СУВЯЗІ "ЧЫРВОНАЙ ЗМЕНЫ"

БІЗНЕС-КЛАС

"АКЦЭНТ" НА БЕЛАРУСІ

Здавалася б, не так ужо і лёгка здзівіць айчынніка новай мадэллю сучаснага аўтамабіля. Магістралі рэспублікі літаральна перапоўнены чатырохколавымі прыгажунамі, вырабленымі амаль ва ўсіх кутках свету. Аднак наступны год рыхтуе сюрпрызы. Мяркуецца, што на дарогах Беларусі з'явіцца яшчэ адна машына. Аўтамабіль "Акцэнт" вытворчасці паўднёвакарэйскай карпарацыі "Хёндэ" днямі быў галоўным экспанатам на прэзентацыі аўтасалона "Хёндэ" ў Мінску. Прэзентацыю праводзіў афіцыйны дыстрыб'ютар "Хёндэ" фірма "БелОст". Перад вачамі прысутных з'явілася удумарка. Суперсучасны дызайн і яркае каляровае афармленне "Акцэнта", безумоўна, прывабяць маладых пакупнікоў. Новы аўтамабіль з яго даволі даступным коштам прызначаецца дасягальна і тым, хто ўжо мае машыну, але жадае набыць другую, меншую па памерах для ўсёй сям'і.

Распрацоўваючы знешні і ўнутраны дызайн "Акцэнта", карпарацыя "Хёндэ" правяла апытанне сярод пакупнікоў па ўсіх замежных рынках. У выніку было створана тое, чаму можна здзівіцца сёння. Эстэтыка і зграбнасць "Акцэнта" ўдоўна спалучаюцца ў чыстых лініях і мяккіх закругленых вуглах. Усе паверхні старанна згладжаны, каб дасягнуць абцякальнасці паветранага лайнера. У "Акцэнта" цэлая палітра свежых, новых фарбаў: ад светла-бэжавага да зялёнага апавага.

Унутраны інтэр'ер прасторны і ўтульны. Прастора была павялічана за кошт пашырэння коламай базы і каляіны. Эфект шчыльны ў салоне ўзмацняе пачуццё камфорту.

Распрацоўка сучаснага дызайна запатрабавала новай арганізацыі вытворчасці малагабарытных машын "Хёндэ". Выраб аўтамабіля не сталі прыстасоўваць да існуючых тэхналогій. Быў зменены ўвесь вытворчы працэс у адпаведнасці з патрабаваннямі "Акцэнта".

За рулём гэтага аўтамабіля вадзіцелю зручна і бяспечна. Галагенныя пярэднія фары забяспечваюць больш шырокае далёкае святло для лепшай начной бачнасці. Бакавыя люстэркі пашчасце рухомыя, што вельмі дарэчы ў цесных мясцінах. Панель прыбораў забяспечвае вадзіцелю максімум кантролю за рухам у любы час.

"Акцэнт" мае свае перавагі ў галіне бяспекі. Абарона ад удару збоку забяспечана парай звышмоцных стальных элементаў у кожных дзверцах. Удзяленне на пярэднюю і заднюю часткі аўтамабіля блакіруецца спецыяльнымі зонамі "дэфармацыі" ці "згортвання", якія скантраваны для паглынання моцнага ўдару. Паліўны бак зроблены з пластыка і размешчаны пад заднім сядзеннем, што забяспечвае максімум абароны ад узгарання. Інтэр'ер "Акцэнта" мае і іншыя дэталі для бяспекі пасажыраў. Напрыклад, у анты-сутыкальных сядзеннях убудавана спецыяльнае рэбра для таго, каб перашкодзіць нахіленню пасажыраў наперад пры аварыях. "Акцэнт" мае вадзіцель магнітолу. І ўсё гэта ў адным аўтамабілі, які можна назваць нашай мрояй, бо ён, як і большасць машын, вельмі хуткі, і ў рухавіку...

Аўтаматарам цікава будзе ведаць, што кузаў "Акцэнта" лягчэйшы, чым у яго папярэдніка, а таму літр бензіну расходуецца больш марудна.

Прапануючы новую мадэль беларускаму рынку, фірма "Хёндэ" спадзяецца, што "Акцэнт" спадабаецца тут, бо ў ім увасоблена прагрэсіўнае інжынернае майстэрства і тэхналогіі паўднёвакарэйскіх спецыялістаў.

Вольга ШАЎКО.

ДЗЕЦІ І МЫ

Дзіцячы парламент — гэта вам не "дзіцячыя гульні"

Памятаеце, была некалі такая папулярная песня "Дадзім шар зямны дзецям, дадзім хоць на дзень"?.. На зямны шар давер дарослых пакуль не распаўсюдзіўся, а вось перадаць у карыстанне дзецям рэспубліканскі Палац моладзі яны ўсё ж адважыліся — у адзін з апошніх лістападаўскіх дзён там адбылося ўжо традыцыйнае штогадовае пасяджэнне дзіцячага парламента.

Аўтары мінулагодніх газетных публікацый ледзь не праз адзін паблажліва згадваліся: маўляў, і ў дзяцей ёсць свае маленькія праблемы (вядома, нечым з'ёмныя, дзіцячыя, на якія проста смешна звяртаць сур'ёзную ўвагу), дык няхай сабе пагуляюць у дарослых — адпаведна агульнавядомай прымаўцы пра дзіця, якое чым не цешылася б, толькі каб не плакала... У рэпартажах з нагоды другога дзіцячага парламента ўжо не было гаворкі пра "маленькія праблемы", але слова "гульня" сустракалася даволі часта (дзе-нідзе — дык нават "жорсткая гульня"). Але ніякіх гульняў не было! Ва ўсялякім разе, з пункту гледжання парламенцкіх дэлегатаў. Сапраўды, якія тут забавы, калі "дзіцячыя" праблемы — не менш сур'ёзныя, чым у дарослых?

У Карэліцкім раёне дзеці хварэюць на лейкоз, нараджаюцца хворыя немаўляты, але раён лічыцца "чыстым", і нічога быццам не адбываецца, бо не павінна адбывацца. Горад Чачэрск вырашылі зрабіць магільнікам радыеактыўных адходаў, а там таксама нараджаюцца і сталеюць дзеці... Расце падлеткавая злачыннасць, а ў Драгічыне перастала існаваць служба сацыяльных педагогаў. Далёка не ўсім выпускнікам школ шанцуе з паступленнем у інстытуты ці ПТВ, працаўладкавацца падлеткі нідзе не могуць...

— Ніхто з нас не можа выбраць сабе навучальную ўстанову па ўласным жаданні, — паведаміў вучань Жодзінскай школы-інтэрната Павел Сявішнікаў. — ПТВ хіба што пад вялікім націскам могуць узяць нашых выпускнікоў. Нам прама ў вочы гавораць: вы цяжкія дзеці, вы нам не патрэбны...

Год таму з'явіўся выдатны закон "Аб правах дзіцяці", пра які сёння можна сказаць толькі адно: ён папросту не працуе. Тое, пра што распавядалі дэлегаты дзіцячага парламента, толькі пацвердзіла гэта. Разам з тым дзеці ў пераважнай большасці пра закон нічога не ведаюць. Раман, вучань адной з брэсцкіх школ (прозвішча ён прасіў не паведамляць, каб потым у школе на яго не паказвалі пальцамі: маўляў, у газету трапіў), пераканаўся ў гэтым пасля сваіх візітаў у абласныя школы — якраз з мэтай высветліць, што вядома яго-ным аднагодкам пра дзіцячыя правы. Аказваецца, да закона ў падлеткаў няма нават ніякай цікаўнасці, яны ўспрымаюць яго нечым накшталт урадавых рашэнняў, паўплываць на выкананне якіх яны не могуць.

— І ўсё ж дзеці — гэта вялікая рэальная сіла, — лічыць прэзідэнт Беларускага дзіцячага фонду Уладзімір Сцяпанавіч Ліпскі. — У мяне такое ўражанне, што сёлета на пасяджэнне парламента з'ехаліся ўжо зусім іншыя дзеці, больш рашучыя, з шчырым жаданнем дзеянняў. Спадзяюся, што гэта не мерапрыемства для многіх з іх стане штуршком да выпрацоўкі акрэсленай жыццёвай пазіцыі, палітычнае фарміраванне юных асобаў... Нашая ж мэта — зрабіць усё магчымае, каб закон нарэшце зрушыўся з мёртвай кропкі. Крэдытаў там надзвычай многа, наабяцана шмат, але прайшоў ужо год — і нічога не зроблена. Між іншым, дзецям менавіта сёння патрэбна наша дапамога, яны вельмі даўно маюць патрэбу ў абароне сваіх правоў.

У свой час менавіта Беларускі дзіцячы фонд дамагаўся прыняцця закона "Аб правах дзіцяці". Фондам быў складзены праект яго першага варыянта і перададзены потым у парламент (вядома, ужо не ў дзіцячы). Савету Міністраў было даручана ў шасцімесячны тэрмін распрацаваць прапановы наконт прывядзення заканадаўчых актаў у адпаведнасць з законам, прыняць неабходныя рашэнні па забеспячэнні практычнай рэалізацыі заканадаўчых палажэнняў. У выніку з'явіўся праект Нацыянальнага плана дзеянняў па ахове правоў дзяцей, разлічаны на 1995—2000 гады. Адпаведна з якім, толькі ў наступным годзе мяркуецца распрацаваць і выдаць метадычныя рэкамендацыі па вывучэнні закона. Калі ж паперы ператворацца ў дзеянні — Бог ведае...

Галоўнай прычынай, чаму не працуе закон, Беларускі дзіцячы фонд лічыць адсутнасць належнага механізма кантролю і таму прапаноўвае стварыць рэспубліканскі незалежны камітэт па абароне правоў дзяцей. Неўзабаве пасля пасяджэння дзіцячага парламента адбыўся пленум БДФ, і цяпер фонд збіраецца ўдасканаліць Нацыянальны план дзеянняў па ахове правоў дзяцей сваімі прапановамі, што прадугледжваюць стварэнне ў рэспубліцы цэнтраў па вытворчасці харчавання для немаўлят, таксама мяркуецца ўвесці ў дзеянне дадатковыя заканадаўчыя акты па аказанню дапамогі дзіцячым дамам сямейнага тыпу, пэўнае заканадаўства па абавязковым працаўладкаванні і забеспячэнні жыллём дзяцей-сірот — выпускнікоў тэхнікумаў і ПТВ, і яшчэ вельмі і вельмі шмат іншага...

Але дэлегаты дзіцячага парламента, аднадушна вырашыўшы, што "выратаванне тапельцаў — справа рук саміх тапельцаў" (менавіта гэтая "мудрасць" часцей за іншыя "крылатыя словы" згадвалася ў выступленнях дзяцей-парламентарыяў), распрацавалі ўласны план дзеянняў. І ў тым, што гэта не "дзіцячыя гульні", я пераканалася пад час свайго інтэрв'ю з новым прэзідэнтам Юрыем Радзьковым.

— Якія гульні? — абурыўся Юрый. — Мы дакладна ведаем, што нам рабіць, і будзем рабіць. Для пачатку мяркуем стварыць банк ідэй, куды на працягу года нашыя дэлегаты (ды й не толькі дэлегаты) будуць дасылаць лісты са сваімі прапановамі вырашэння разнастайных "дзіцячых" праблем. Адначасова гэтыя лісты будуць публікавацца ў друку — хутчэй за ўсё, у газеце "Дзеці і мы". Нельга ж увесь час толькі плакацца, тым больш, рабіць гэты "плач" запланаваным штогадовым мерапрыемствам. Трэба самім распачынаць нейкія дзеянні, самім сустракацца, размаўляць з тымі, ад каго залежыць вырашэнне пэўных пытанняў. Як тая кропля, што перамагае камень.

— І што больш за ўсё хвалюе тваіх аднагодкаў?

— Па-першае, працаўладкаванне пасля школы і ў вольны ад заняткаў час, скажам, у канікулы. І другое — наша агульная сістэма адукацыі. Вельмі многія наогул не бачаць сэнсу вучыцца ў старэйшых класах, бо гэта — як нейкае штучнае дзяцінства...

— З чаго ж вы збіраецеся пачынаць сваю дзейнасць?

— На Каляды дзіцячы фонд будзе праводзіць сваю традыцыйную акцыю "Нашы сэрцы — хворым дзецям". Зараз мы мяркуем прайсці па школах, запрасіць да ўдзелу ў ёй школьнікаў. Бо, упэўнены, хворым дзецям у бальніцах будзе многа больш прыемна, калі да іх з падарункамі і добрымі словамі прыйдуць не нейкія там сур'ёзныя дарослыя дзядзькі, а іхнія ж равеснікі... Пад час зімовых канікулаў я і мая каманда збіраемся наведаць сваіх сяброў у абласцях, каб высветліць, што там збіраюцца рабіць і што ўжо паспелі зрабіць. Прычым не будзе ніякіх указанняў "зверху", у тым, што гэта проста пустыя паперкі, я пераканаўся ў мінулым годзе, калі сам атрымліваў такія распараджэнні па сваёй Віцебскай вобласці. Цяпер мы будзем толькі дапамагаць, а "планы дзеянняў" будуць складацца на месцах. Вось днямі атрымалі ліст з Полацка. Мясцовыя падлеткі хацелі б улетку зрабіць вандроўку ў Польшчу на веласіпедах, каб пазнаёміцца з мясцовай моладдзю, просяць дапамагчы са спонсарамі... Не так даўно мне давялося ўдзельнічаць у радыёмосце тэлерадыёкампаніі "Мір", які называўся "Што могуць дзеці" (дарэчы, нам па-добраму пазайздросцілі, што ў нас ёсць свой дзіцячы парламент), і я даведаўся, што ў Баку і Ерэване школьнікі вучацца літаральна па 10-20 хвілін, бо ў іх няма сшыткаў, наогул, паперы, каб пісаць. Няхай кожны наш вучань ахвяруе адзін сшытак на карысць гэтых дзяцей — магчыма, нечым і мы дапаможам...

— Гэта — вашыя планы на бліжэйшы час, а больш далёкія?

— Хацелася б, каб закон "Аб правах дзіцяці" быў папулярна растлумачаны ў друку, каб падлетак дакладна ведаў, як абараніць сябе ў выпадку бацькоўскай ці настаўніцкай несправядлівасці... Было б добра наладзіць сяброўскія кантакты з нашымі шматлікімі дзіцячымі арганізацыямі, сустрэцца з імі за "круглым сталом", магчыма, запрасіць на гэтую сустрэчу прэзідэнта і разам вырашыць, як ратаваць моладзь... На нашым нядаўнім пленуме я бачыў хлопца, якому цягніком пераехала ногі. Яму дапамаглі — сабралі патрэбныя грошы, зрабілі своечасовую аперацыю, і зараз ён ходзіць на мыліцах. А калі б ён не бадзяўся абы-дзе, а быў у добрай кампаніі, ведаў, чым заняцца, — трагедыі магло б не быць. Бяда ў тым, што па-за справай засталася наша здаровая моладзь, якой патрэбна не меншая ўвага, чым дзецям-сіротам ці інвалідам...

"Праз год мне не хацелася б адчуваць сябе так, як мінулагодні прэзідэнт", — паведаміў мне Юрый, надзвычай рашуча настроены на ажыццяўленне сваёй праграмы. Днямі адбылося сумеснае пасяджэнне прадстаўнікоў дзіцячага фонду, прэзідэнта дзіцячага парламента і яго каманды, дзе было вырашана стварыць своеасаблівы дзіцячы орган, які і будзе займацца ўсім тым, пра што Юрый распавядаў у інтэрв'ю. Рэгістраваць сам дзіцячы парламент палічылі нямэтазгодным, каб не ператварыць яго ў арганізацыю "для выбраных". Такім чынам, можна спадзявацца, што праз год ужо ніхто не папракне дзіцячы парламент у нейкіх там гульнях...

Калі нехта захоча дапамагчы юным парламентарыям, нагадаем разліковы рахунак дзіцячага парламента — № 000707801 у гарадской дырэкцыі Белбізнесбанка.

Ірына ЗАВАДСКАЯ.

ЁСЦЬ ПРАБЛЕМА !

Аўтамагістраль "латае дзіркі"

Аўтамагістраль Брэст—Масква задумвалася як дарога № 1 у Еўропе. Мінула ўсяго паўтара дзесятка гадоў, як яна ўступіла ў строй, а парадак на ёй пакідае жадаць лепшага.

На жаль, у нашы дні магістраль усё больш і больш псуецца. Праехаўшы па трасе, пераконваешся, што рэспубліканскае аб'яданнне "Белаўтастрада" мала хвалюе стан падуладнай яму дарогі. Рамонт, што часткова вядзецца на невялікіх адрэзках, зацягваецца часам на месяцы, а адпаведныя папераджальныя знакі своечасова не ўстанаўліваюцца. Дрэнна клапоцяцца аб стане магістралі і дарожныя службы. Гэта паказалі і сёлетнія першыя галалёды.

Некалькі гадоў таму, са згоды былога кіраўніцтва Міністэрства ўнутраных спраў, дзве трэці збудаванняў, дзе размяшчаліся пасты ДАІ, аб'яднанне закансервавала, а многія перадало ў арэнду кааператарам. Гэта садзейнічала таму, што на трасе павялічылася крымінагеннасць, аварыйнасць, усё часцей за рулём пачалі з'яўляцца п'яныя вадзіцелі.

Цяперашняе кіраўніцтва МУС вырашыла вярнуць усё на свае месцы. Але дзе там. "Белаўтастрада" прапануе МУС пераабсталяваныя пасты ДАІ аднаўляць самім, затым плаціць за іх арэндную плату, выстаўляе іншыя фінансавыя прэтэнзіі.

Тым не менш, без дадатковага штата супрацоўнікаў ДАІ больш цяжэй наводзіць на трасе парадак. Ды і аснашчэнне інспектараў павінна быць значна лепшым, больш сучасным. Толькі на адрэзку трасы, якая праходзіць па тэрыторыі Брэсцкай вобласці, за дзесяць месяцаў гэтага года адбылося 51 дарожна-транспартнае здарэнне, загінула 24 чалавекі, паранена 47.

А каб траса Брэст—Мінск стала дарогай № 1, хоць бы ў Беларусі, многім арганізацыям патрэбна, як кажуць, і ўладу прымяніць, і дапамогу аказаць.

*Гэты аўтамабіль з Латвіі пацярпеў на слізкай дарозе.

Фота Эдуарда КАБЯКА, БЕЛІНФАРМ.

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

ПРОСІМ НЕ ДЛЯ СЯБЕ

У чэрвені 1993 г. увайшла ў строй новая доўгачаканая дзіцячая паліклініка, якая абслугоўвае звыш 18 тысяч дзяцей мікрараёна Уручча.

Многа давялося перанесці галоўнаму ўрачу паліклінікі Людміле Паўлаўне Лазута. Толькі пасля таго, як прыступілі да работы, калі мінуў "будаўнічы шок", яна ўзялася рукамі за галаву і сказала: "Калі б хто намаляваў такую карціну да пачатку будаўніцтва — ніколі б не ўзялася за гэту справу".

Але першы крок быў зроблены, і супрацоўнікі пачалі ствараць утульнасць. Прыдумвалі прыгожыя інтэр'еры, вешалі на вокны фіранкі, якія самі пашылі, сцены упрыгожылі вазонамі з кветкамі, карцінамі, паставілі мяккую мэблю. Але праз месяц-другі ва ўсіх апусціліся рукі: ці можна што зрабіць, калі маці дазваляюць дзецям гуляць у брудным абутку на светлых канапах, калі парэзаны скураныя сядзенні банкетак, зламаны драўляныя планкі канап, выкарчаваны, ці выразаны пад корань кветкі, забраны гаршчочкі, у якіх яны раслі, парэзаны фіранкі, а многае зусім пакралі.

Увогуле, згарнулі мы сваю творчую дзейнасць: знялі фіранкі, кветкі, карціны са сцен. Відаць, дэвіз "Прыгажосць выратуе свет" — пакуль што не для нас. Вельмі шкада. Але проста чакаць мы не можам. Галоўнае — не ўпусціць час.

У паліклініцы ёсць вялікая актавая зала, цэнтр здароўя мае добрыя відэафільмы пра здаровы лад жыцця, пра маральнае і палавое выхаванне, пра музеі і выставачныя залы, пра каханне да жанчыны, пра беражлівыя адносіны адзін да аднаго... Але няма ў нас відэамагнітафона, каб дэманстраваць усё гэта маладым бацькам, будучым мамам і татам, самім дзецям.

І яшчэ пра нашы праблемы: вельмі многа скаргаў паступае ад бацькоў, што немагчыма раніцай дазваніцца ў паліклініку, каб выклікаць урача. У рэгістратуры ўстаноўлены толькі адзін тэлефон. У падлеткаў узнікае шмат пытанняў, з якімі яны, па зразумелых прычынах, не могуць звярнуцца да бацькоў ці да педагогаў. У гэтым выпадку неабходны тэлефон даверу, дзе на пытанні мог бы адказаць спецыяліст-валеолаг. Мастацкі камбінат прапанаваў свае паслугі па афармленню паліклінікі, але мы не можам пачаць работу — у нас няма грошай для рэалізацыі задуманага. Мы рады будзем прыняць дапамогу ад добрых, спагадлівых людзей, якія разумеюць наша становішча. Просім не для сябе, а для дзяцей.

Разліковы рахунак № 16130644 код ОКПО 1998017 у камерцыйным банку "Поиск" г.Мінска, з паметкай "для 11-й дзіцячай паліклінікі. Тэл.: 60-89-43.

Л.Р.ІГАНАВА, намеснік галоўнага ўрача дзіцячай паліклінікі №11 г. Мінска.

ХОБІ

Мала хто паверыць, што маладыя спевакі і музыканты з невялікага гарадка Камянец уваходзяць у лік вядомых выканаўцаў беларускай эстрады. Але гэта сапраўды так. Артысты з мясцовай студыі "Музычны падвал" сталі прызёрамі некалькіх тэлеконкурсаў песні. А пятнаццацігадовая выканаўца Таня Каліна заняла трэцяе месца на фестывалі ў Маладзечна.

Творы і аранжыроўкі, створаныя кіраўніком студыі Сяргеем Сухамліным, выкарыстоўваюць у сваім рэпертуары такія эстрадныя зоркі Беларусі, як Аляксандр Саладуха, Андрэй Хлястоў, Алена Саўленайтэ і іншыя. Студыйцы з Камянца прымуць удзел у фінале конкурсу палескай эстраднай песні "Етвезь-94".

На здымках: салістка Аксана Пракаповіч стала лаўрэатам вядомых тэлевізійных конкурсаў "Тэлебом" і "Зорная ростань".

Кожны вечар збіраюцца ва ўтульным памяшканні "Музычны падвал" маладыя выканаўцы і музыканты Камянца.

Фота Рамана КАБЯКА, БЕЛІНФАРМ.

Сто артыкулаў

БНР:

Анатоль РЭЗНІК, кандыдат гістарычных навук

Заклікі да стварэння Беларускай Народнай Рэспублікі (БНР) прагучалі ўжо на І Усебеларускім з'ездзе ў Мінску (снежань 1917 г.). Але лозунг аб поўнай дзяржаўнай незалежнасці Беларусі, які пазней стаў галоўнай ідэяй БНР, тады яшчэ не набыў актуальнасці: з'езд, замацаваўшы права беларускага народа на самавызначэнне, тым не менш, не выказаўся за аддзяленне ад Савецкай Расіі. Аднак пасля таго, як на гэтым форуме была прынята рэзалюцыя аб устанаўленні "рэспубліканскага дзяржаўнага ладу ў межах беларускай зямлі, для ўратавання роднага краю і перасцярогі яго ад падзелу і адарвання ад Расійскай Дэмакратычнай Федэратыўнай Рэспублікі", ён быў разагнаны з санкцыі Савета Народных Камісараў Заходняй вобласці і фронта ў ноч на 18 снежня 1917 г.

Тым не менш, на з'ездзе быў зроблены значны крок на шляху ўтварэння БНР. Яго непасрэдным вынікам было абвяшчэнне Беларускай рэспублікі (праўда, у той час у федэратыўнай сувязі з Расіяй), а таксама стварэнне Выканкама Рады на чале з лідэрам народніцкага крыла Беларускай Сацыялістычнай Грамады Т.Грыбам. Разгон з'езда паскорыў утварэнне БНР. Другой прычынай, якая паўплывала на гэты працэс, былі вынікі Брэсцкага мірнага дагавора, у цэлым неспрыяльныя для беларускага руху. Паводле дагавора, падпісанага ў Брэст-Літоўску 3 сакавіка 1918 г., савецкая Расія вымушана была ўступіць Германіі частку беларускай тэрыторыі на захадзе. Яна ахоплівала ўсю Гродзенскую і частку тэрыторыі Віленскай губерні разам з Вільняй. Натуральна, гэта акалічнасць не магла задаволіць тых дзеячаў нацыянальнага руху, якія адстойвалі прынцып адзінай і непадзельнай Беларусі. Паводле слоў А.Цвікевіча, Беларусь павінна была адмовіцца ад свайго "смяротнага прыгавору", паколькі ёй належала выконваць "свяшчэнны запавет" — абарону ад падзелу — згодна з рэзалюцыяй І Усебеларускага з'езда. У брашуры "Кароткі нарыс узнікнення Беларускай Народнай Рэспублікі" ён растлумачыў свой падыход да Брэсцкага міру, які пралівае святло на абставіны стварэння БНР. У адпаведнасці з міжнароднымі законамі, лічыў А.Цвікевіч, дагаворы і абавязацельствы, заключаныя кіраўніцтвам усёй краіны (у дадзеным выпадку Расіяй), нельга было аспрэчваць і не прызнаваць. Паколькі БНР тады яшчэ не абвясціла сваёй дзяржаўнай незалежнасці, яна павінна была падпарадкоўвацца рашэнням Савета Народных Камісараў. Таму, на яго думку, БНР прадстаяла вырашыць: ці пагадзіцца на падзел Беларусі, ці, адмяжоўваючыся ад Расіі, абвясціць сябе самастойнай дзяржавай і тым самым выратаваць будучыню адзінага беларускага народа.

Такім быў вобраз мыслення аднаго з уплывовых дзеячаў беларускага руху, які, дарэчы, падзялялі і іншыя яго паплечнікі. Далейшыя падзеі паказалі, што яны выберуць другі, найбольш складаны шлях — шлях стварэння беларускай дзяржаўнасці. Прыняцце такога рашэння было паскорана яшчэ і тым, што суседняя краіна — Літва — 16 лютага 1918 г. ужо абвясціла сваю незалежнасць. Далей, 18 лютага Віленская Беларуская Рада (ВБР) дэкларавала разрыў сувязей паміж Беларуссю і Расіяй і заклікала да адбудовы Вялікага княства Літоўскага. Гэты палітычны акт таксама паўплываў і на мінскую групу "незалежнікаў". 9 сакавіка, у складаных умовах нямецкай акупацыі, ад імя Выканкама Рады і Усебеларускага з'езда тэрыторыя Беларусі была абвешчана Беларускай Народнай Рэспублікай. 18—19 сакавіка Рада з'езда была перайменавана ў Раду БНР.

Але афіцыйнай датай нараджэння БНР лічыцца дзень 25 сакавіка 1918 г., калі на падставе ІІІ Статутнай граматы, якая была выдадзена вышэйназванай Радай у ноч з 24 на 25 сакавіка, Беларуская Народная Рэспубліка была абвешчана вольнай і незалежнай дзяржавай у яе этнічных межах. "Цяпер мы, — гаварылася ў гэтай грамаце, — скідаем з роднага краю апошняе ярмо дзяржаўнай залежнасці, якое гвалтам накінулі расійскія ўлады на наш вольны і незалежны край. Ад гэтага часу Беларуская Народная Рэспубліка абвяшчаецца вольнай і незалежнай дзяржавай".

У гісторыі БНР даволі выразна прасочваюцца два этапы, якія ў значнай ступені характарызуюць яе палітычную эвалюцыю. Першы (1918—1922 г.г.) вызначаецца яскрава выяўленай празаходняй арыентацыяй, настойлівым пошукам заходніх саюзнікаў. З самага пачатку ўтварэння БНР пэўныя надзеі ўскладваліся на Германію. Так, у красавіку 1918 г. уплывовая частка Рады, у тым ліку Я.Варонка, П.Крачэўскі, І.Серада, А.Аўсянік накіравала на адрас германскага імператара Вільгельма ІІ тэлеграму. У ёй змяшчалася просьба абараніць Раду БНР у яе дамаганнях "дзеля ўмацавання дзяржаўнай незалежнасці і непадзельнасці краю ў саюзе з германскай імперыяй". Праўда, гэты палітычны крок не выказваў волі ўсяго кіраўніцтва БНР і нават прывёў да сур'ёзных разыходжанняў у яго стане. Да таго ж, кіруючыя колы Германіі, лічачы Беларусь неад'емнай часткай Расіі, не былі ўпэўнены ў сіле беларускага нацыянальнага руху і не прызналі БНР.

Тады яе лідэры на чале са старшынёй Рады Міністраў і кіраўніком сацыял-дэмакратычнай фракцыі БНР А.Луцкевічам пераарыентаваліся на Польшчу. Пад час работы Парыжскай мірнай канферэнцыі летам 1919 года ён меў гутарку з прэм'ер-міністрам гэтай краіны І.Падарэўскім. А.Луцкевіч пагадзіўся на ўстанаўленне федэратыўных адносін з Польшчай, але пры гэтым ён паставіў галоўную ўмову — прызнанне незалежнасці БНР. У ходзе перагавораў высветлілася, што рэалізацыя плана беларуска-польскага збліжэння была немагчымай без падтрымкі краін Антанты, якія істотна ўплывалі на вызначэнне знешнепалітычных прыярытэтаў Польшчы. Аднак старшыня французскай дэлегацыі Ж.Клемансо ў катэгарычнай форме адхіліў ідэю федэрацыі, таксама як і ідэю незалежнасці Беларусі.

Неабходна адзначыць і тое, што знешнепалітычны курс А.Луцкевіча не знайшоў прызнання сярод большай часткі кіраўніцтва БНР. Найбольш яскрава гэта выявілася на снежаньскім (1919 г.) сходзе Рады БНР у Мінску, дарэчы, апошнім, які праходзіў на радзіме. На гэтым сходзе намаганнямі прадстаўнікоў эсэраўскай (В.Ластоўскі) і сацыял-федэралісцкай (А.Цвікевіч) фракцый БНР прапольская арыентацыя А.Луцкевіча была адхілена. У той жа час большая частка Рады БНР пацвердзіла вернасць ідэалам ІІІ Статутнай граматы БНР.

Аднак спробы абаперціся на Польшчу ў мэтах адбудовы беларускай дзяржаўнасці, асабліва ў другой палове 1920 года, працягваліся. Верагодна, лідэры БНР расцэньвалі палітыку кіраўніка польскай дзяржавы Ю.Пілсудскага, як "меншае зло" ў параўнанні са знешнепалітычным курсам савецкай Расіі. Гэтага не пазбегнуў нават В.Ластоўскі, які дагэтуль быў вядомы як праціўнік прапольскай арыентацыі. Але ў верасні 1920 года, калі савецкія войскі адыходзілі ад Варшавы, ён перамяніў свае погляды і звярнуўся да Ю.Пілсудскага з мемарандумам. У ім В.Ластоўскі выказаў надзею на аказанне дапамогі БНР у яе барацьбе "супраць бальшавіцкай акупацыі". Але польскае кіраўніцтва зусім не жадала лічыцца з інтарэсамі БНР. Асабліва яскрава гэта выявілася пасля падпісання ў сакавіку 1921 г. Рыжскага мірнага дагавора, згодна з якім заходняя частка Беларусі адышла да Польшчы, а ў шасці паветах БССР устанавілася Савецкая ўлада.

Расчараваўшыся ў палітыцы Германіі і Польшчы, лідэры БНР спрабавалі абаперціся на Літву, разглядаючы яе ў якасці базы беларускай эміграцыі. Першыя захады ў наладжванні цесных адносін з гэтай краінай прыпадаюць на лістапад 1918 г., калі ў выніку перагавораў паміж ВБР і прэзідыумам Літоўскай Рады (тарыбы) было заснавана Міністэрства беларускіх спраў пры літоўскім урадзе на чале з Я.Варонкам. 9 снежня 1918 г. ён выступіў з адпаведнай заявай. У ёй міністр беларускіх спраў прапанаваў ідэю заснавання незалежнай Літоўскай рэспублікі ў федэрацыі з суседзямі. Гэта ідэя, лічыў ён, будзе ў найбольшай ступені адпавядаць інтарэсам не толькі Літвы, але і інтарэсам яе нацыянальных меншасцяў, у тым ліку беларусаў.

Але наладзіць беларускую работу ў Літве было даволі няпроста. У самасвядомасці палітычных кіраўнікоў гэтай краіны значная частка Беларусі, у тым ліку Віленшчына і Гродзеншчына, як бы адносіліся да тэрыторыі незалежнай Літоўскай дзяржавы. Таму Міністэрства беларускіх спраў было вымушана ісці ў фарватэры літоўскай палітыкі і маўкліва прызнаваць дамаганні літоўскіх кіруючых колаў на гэтыя землі, якія многія эмігранты са складу БНР лічылі спрадвечна беларускімі. Невыпадкова пазіцыя Я.Варонкі не знайшла падтрымкі ў некаторых дзеячаў беларускага руху, у тым ліку ў тагачаснага старшыні Рады Міністраў БНР А.Луцкевіча і члена прэзідыума Рады БНР П.Крачэўскага, які з сярэдзіны 1919 года схіляўся нават да думкі аб ліквідацыі гэтага міністэрства.

Нягледзячы на разыходжанні па літоўскаму пытанню, восенню 1921 г. на Пражскай нацыянальна-палітычнай канферэнцыі прыхільнікі беларуска-літоўскага збліжэння (В.Ластоўскі, А.Цвікевіч) узялі верх над прыхільнікамі ідэі беларуска-польскага супрацоўніцтва (П.Аляксюк, Л.Дубяйкоўскі). Пры гэтым, аднак, заставалася няясным, у якой меры неабходна было ісці на ўступкі Літве, каб заручыцца яе падтрымкай на міжнароднай арэне, і наколькі была зацікаўлена Літва ў аказанні рэальнай дапамогі БНР.

Адказы на гэтыя пытанні дала Генуэзская канферэнцыя, якая адбылася ў 1922 г. Дабіваючыся адмены Рыжскага трактата і прызнання ўрада БНР, кіраўнікі беларускай дэлегацыі, В.Ластоўскі і А.Цвікевіч, зрабілі рызыкоўны і, як нам падаецца, не зусім разлічаны крок. Яны пагадзіліся на тое, каб перадаць Літве Віленшчыну і Гродзеншчыну — тыя вобласці, дзе пражывала значная колькасць беларускага насельніцтва. (Пазней гэта з'явілася падставай для абвінавачвання В.Ластоўскага і А.Цвікевіча ў здрадзе нацыянальным інтарэсам). Але зробленая імі ўступка не прыбавіла міжнароднага аўтарытэту ўраду БНР, які так і не быў прызнаны ў Генуі. Што да літоўскіх кіруючых колаў, то яны не былі зацікаўлены ў актыўнай падтрымцы БНР. Няўдачы ў галіне знешняй палітыкі паставілі БНР у вельмі цяжкае становішча. Акрамя таго, вынікі Генуэзскай канферэнцыі абвастрылі ўнутрыпалітычныя супярэчнасці ў радах эміграцыі і вясной 1923

ЁСЦЬ ПЫТАННЕ !

ЯК ПАДАРЫЦЬ ДАЧУ ?

"Як набыць дачу і як аформіць перадачу яе ў спадчыну, мне вядома. А што патрэбна зрабіць, каб падарыць яе дзецям ці родным?

К.АЛЯХНОВІЧ,г.Навагрудак."

Як паведамілі незалежныя эксперты нерухомасці, працэдура дарэння дачы ці ўчастка практычна поўнасцю адпавядае аперацыі куплі-продажу. Але ёсць адрозненні ў памерах падаткаў. Пачынаючы з гэтага года, афармленне зводзіцца, перш за ўсё, да працэдуры кадастравай ацэнкі зямельнага ўчастка. Пачаць патрэбна з напісання заявы ў мясцовы райвыканкам.

Там прызначаць час, калі спецыялісты будуць мець магчымасць правесці геадэзічную прывязку на мясцовасці. Вы атрымаеце справу аб ацэначным кошце зямлі, і вашаму ўчастку прысвойваецца кадастравы нумар.

Да гэтага патрэбна яшчэ падпісаць пратакол узгаднення межаў з суседзямі. Калі ў вас добрыя адносіны і калкі забіты раз і назаўсёды — усё нармальна. Калі ж ёсць спрэчныя пытанні, патрэбна іх вырашаць як мага хутчэй. Без подпісу хаця б аднаго суседа пратакол не сапраўдны. Затым пратакол завяраецца ў натарыяльнай канторы.

Даведку ад старшыні кааператыва, даведку аб адсутнасці арыштаў і забарон, даведку з падаткавай інспекцыі вы атрымаеце за тыдзень-другі.

Калі на ўчастку ёсць домік, то схема аналагічная: заява, тэхнікі-эксперты, выезд, агляд, замер і ў канцы рахунак. Далей—натарыяльная кантора. Бярыце дарыцеля з пашпартам, уласнага мужа ці жонку з пашпартам (ён ці яна павінны пацвердзіць пагадненне на дарэнне)— і да натарыуса з усімі справамі, пасведчаннямі, пратаколамі. Афармленне дарэння зойме 10 хвілін. Новаму ўладальніку застанецца зарэгістраваць дагавор і перааформіць пасведчанне на сваё імя.

КОЛЬКІ АКЦЫЙ У РЭЕСТРЫ ?

"Ці павінна выпіска з рэестра акцыянераў адлюстроўваць асобна акцыі 1–га і 2–га выпуску і ці адзначаецца агульная колькасць акцый?

А.ДАРОНІН, г.Мінск."

У "Палажэнні аб рэестры акцыянераў акцыянернага таварыства" гаворыцца, што выпіска з рэестра акцыянераў павінна ўтрымліваць даныя "аб колькасці і катэгорыі (тыпе) акцый, запісаных у рэестры акцыянераў на імя зарэгістраванай асобы".

Паколькі не адзначана, што патрэбна вылучаць акцыі першага і другога выпуску, то адзначаецца агульная колькасць акцый.

РАЗАМ – РАДАСЦЬ І СМУТАК

"Ці праўда, што ўпершыню за многія дзесяцігоддзі беларускія дэмографы фіксуюць сітуацыю, калі натуральны прырост насельніцтва наблізіўся да нуля?

В.ІЛЬЮШЫН, г.Салігорск."

Як сведчыць статыстыка, за паўгода ў рэспубліцы нарадзілася 56 805 дзяцей. Лідэрам сярод абласцей стала Брэсцкая, дзе з'явілася на свет 9322 немаўляткі. Самы нізкі паказчык у Гродзенскай вобласці — 6962 дзіцяці.

За гэты ж перыяд у Беларусі памерла 67 850 чалавек, што перавышае паказчык мінулага года. Сапраўды, упершыню за многія дзесяцігоддзі беларускія дэмографы фіксуюць сітуацыю, калі натуральны прырост насельніцтва наблізіўся да нуля. У некаторых абласцях рэспублікі гэты паказчык мае адмоўнае значэнне. Спецыялісты тлумачаць такое становішча нестабільнасцю сацыяльна-эканамічнай сітуацыі ў рэспубліцы, значным пагаршэннем здароўя абсалютна ўсіх слаёў насельніцтва. На зніжэнні нараджальнасці адбілася і боязь некаторых жанчын нарадзіць непаўнацэннае дзіця з-за ўплыву радыяцыі на генетычны код чалавека.

Вядома, што статыстыка — рэч непрадузятая, таму ў ёй ёсць нават звесткі, ад чаго, як правіла, паміраюць жыхары рэспублікі. За 6 месяцаў бягучага года смерць забрала жыццё з-за моцнай цягі да алкаголю ў 1047 чалавек. Асаблівую "любоў" да бахуса праявілі жыхары Мінска. Зафіксавана 296 выпадкаў атручвання спіртным, што прывяло да смерці. Самай цвярозай у гэтым плане аказалася Гродзенская вобласць. Тут адбылося толькі 88 выпадковых атручванняў алкаголем. Смерць забрала за гэты перыяд жыцці 21 871 чалавека, якія пакутуюць ад ішэмічнай хваробы сэрца. За паўгода ў рэспубліцы скончылі жыццё самагубствам 1679 жыхароў, былі забіты 534 чалавекі.

КАНКУРЭНТ РТУЦІ

"Няўжо няма рэчываў, якія могуць замяніць ртуць у тэрмометры, бо ртуць вельмі небяспечная?..

Ул.ТАРАСАЎ, г.Жодзіна."

Такія рэчывы ёсць. Гэта — галій. Адна з нямецкіх фірм пачала выпускаць медыцынскія тэрмометры з галіем замест ртуці. Разбіць градуснік з галіем не так небяспечна, як звычайны. Гэты метал менш ядавіты, чым ртуць, менш выпарваецца і, да таго ж, становіцца вадкім толькі пры тэмпературы каля 29 градусаў Цэльсія. Галій, калі расплаўляецца, то, як і ртуць, добра фіксіруе тэмпературу цела хворага.

"Я хачу правесці свой народ сцяжынамі яго гісторыі !"

(Заканчэнне.Пачатак на 1–й стар.).

—Зараз многія сцвярджаюць, што калі б яны пісалі цяпер, то пісалі б іначай. Нават Міхаіл Ульянаў сказаў, што ролю маршала Жукава зараз іграў бы не так, як тады. Вам нічога не хочацца паправіць у сваіх творах, перапісаць?

— Я абсалютна аднолькава адношуся да сваіх герояў. Ці гэта партызан, ці калабарант, ці чалавек, які проста хацеў перажыць ліхія часы. Гэта мой творчы прынцып, маё крэда, бо інакай не атрымаецца праўдзівай карціны.

З маіх раманаў многа выкрэслівалі. Нават назву рамана змянілі. "Свае і чужынцы" — іх назва. У мяне раман называўся "Свае і чужыя". Так ён для мяне называецца і зараз. Ад выкрэсліванняў раманы, вядома ж, пагаршаліся. Але ў мае творы ніхто і нічога не дапісаў. Таму ў мяне няма ніякай патрэбы штосьці перапісваць. Я не адракуся ад ніводнага радка.

— Але ж для вашых герояў вайне яшчэ не канец. Ці будзе працяг?

— Я не займаюся напісаннем гісторыі вайны і перыядызацыяй гэтай вайны. Мяне займаюць пераломныя этапы ў яго жыцці. Зараз у мяне на стале рукапіс новага рамана "Памерлі мы не ўсе". Вайна падзяліла наш народ. Адны ваявалі супраць немцаў, другія ім памагалі і падаліся разам з немцамі на Захад. Добра вядома колькасць партызан і падпольшчыкаў, але розныя звесткі пра колькасць тых, хто быў з немцамі. Іх таксама было нямала. Праўда, пры гэтым трэба памятаць, што на нашай тэрыторыі было шмат калабарантаў з іншых краёў. Гарматы Чырвонай Арміі ў чэрвені сорак чацвёртага грукаталі ўжо побач з Мінскам, а ў Мінску ў гэты час сабраўся ўсебеларускі кангрэс. Вось гэтая падзея, якая фактычна замацавала падзел, і прыцягвае мяне зараз. Патрыятычная частка народа засталася са сваёй зямлёй, каб яе адбудоўваць, калабаранцкая — падалася на Захад. А зараз атрымліваецца, што былыя партызаны часам саромеюцца прышпіліць да пінжака свае медалі, а былыя калабаранты, якія закансерваваліся ў тых часах і не вылучылі са свайго асяроддзя ніводнага значнага мастака ці палітыка, прыязджаюць на Беларусь расказваць, як трэба жыць. І адзін другому яны даравацць не згаджаюцца і не могуць...

Падзеі будуць разгортвацца да сустрэчы беларусаў свету ў Мінску, што адбылася ў мінулым годзе. Прыедзе на яе і Масей Зазыба, які ў сорак чацвёртым падаўся на Захад.

Як аб'яднаць наш народ? Нацыянальнай ідэі няма. Дзяржаўнай ідэі — таксама. На рэлігійным грунце аб'яднаць немагчыма, бо існуе дзве, нават тры канфесіі. Цяжкую задачу сабе паставіў. Іншы раз баюся падыходзіць да таго стала, на якім ляжыць рукапіс рамана. Хутчэй за ўсё ў новым рамане народ так і застанецца падзеленым, але ж хочацца запаліць нейкі праменьчык, які б "зайчыкам" бег наперадзе, даючы надзею.

— Калі чытач зможа пазнаёміцца з новым творам?

— Дажывём да Новага года, а там пабачым.

— У апошнія гады вы звярнуліся да п'ес. Складваецца ўражанне, што мовай драмы вы вырашылі напісаць усю гісторыю Беларусі ў яе важнейшых падзеях і асобах.

— Я ж казаў, што калі пойдзеш па ўзлобках ды пагорках, дык абавязкова адкрыюцца новыя далягляды. Так і здарылася ў чарговы раз. Маючы перад сабою стол, на якім ляжыць новы раман, я ўгледзеў з вышыні новую дзялянку. А вышыня была пасля стварэння нашай дзяржавы, на новым гістарычным павароткy , калі мы зноў пачалі задумвацца пра адраджэнне. Колькі жывём, столькі адраджаемся. Наша гісторыя пераменная. То ў ёй узлёты, то моцныя падзенні з наступнай кансервацыяй...

Вось мы зноўку пачалі думаць пра дзяржаву. Ды дзяржаву не збудуеш без ідэі дзяржаўнай і нацыянальнай. А ідэі гэтай не створыш без ведання гісторыі, без вяртання народу гістарычнай памяці. Без яе народу дзяржава і не патрэбна. Яму цяжка арыентавацца. Колькі гадоў назад думалі, што калі будуць звергнуты бальшавікі, дык усё супакоіцца. А народ не супакоіўся. Ён цяпер больш незадаволены, чым пры бальшавіках. Паслухай народ на вуліцы, у чэргах, у тралейбусах. Ён вельмі складаны, наш народ. І вельмі слаба гістарычна асветлены. Вывучалі гісторыю нібыта сваю і не сваю. Адхіляць яе нельга. Яна ўсё ж такі наша. Увогуле да гісторыі трэба ставіцца з пачцівасцю, не ляпаць яе па плячы. А ў нас у сваёй безадказнасці перад ёю могуць дайсці нават да такіх рэчаў, як святкаванне Аршанскай бітвы, могуць дазволіць сабе з цяперашняга акопа пад Оршай страляць на Усход.

Мяне запрасілі на мітынг на плошчы Якуба Коласа. І першае, што я сказаў — нельга з гісторыяй абыходзіцца як хочаш. Аршанскую бітву ўспрымаць як гістарычную, такая была. Помнік трэба ставіць. Але, крый Божа, не капаць там сёння акоп і не страляць. Не страляйце ні на ўсход, ні на захад, ні на поўдзень, ні на поўнач, бо крывёю зноўку ўмыемся. Гісторыя — не поле для палітычных гульняў.

Я адчуў, што цяпер вельмі патрэбны творы, якія павінны рэканструяваць гісторыю нашага народа. Патрэбны жывыя ілюстрацыі. Не ўслед за гісторыкамі, а ўпершыню самім ладаваць гістарычныя пласты і ўвасабляць у мастацкія вобразы. Вось таму я і вярнуўся ў гісторыю, каб убачыць увесь народ і правесці сваіх сучаснікаў па тых дарогах, па якіх хадзілі нашы продкі.

— Колькі п'ес напісана?

— Пачаў з Рагнеды, з хрышчэння Русі і Беларусі. П'еса ідзе ў тэатры імя Янкі Купалы і называецца "Звон — не малітва". Пад гэтым жа загалоўкам выйшла кніжка п'ес.

За Рагнедай напісана драма "Прымак" пра Ягайлу. За Ягайлам — п'еса "Брат караля", пра Вялікага князя літоўскага Свідрыгайлу, пры якім княства раскалолася на два: у Полацку і Віцебску правіў Свідрыгайла, а ў Троках і Вільні — Жыгімонт. Праўда не доўга. Ягайла і Жыгімонт былі здатныя палітыкі і вялікія круцялі, Свідрыгайлу абдурылі і зверглі.

На адным са сталоў маіх знаходзіцца драма "Осцій — Альгердаў унук". Гэта пра часы руска-беларускай барацьбы з татара-манголамі і таксама пра вялікі разлом у Вялікім княстве Літоўскім. Напісана п'еса пра Аршанскую бітву "Чыстыя рэкі і мутныя воды". За ёй — "Хадзілі мы паходамі" — пра Лжэдзмітрыя II, загадкавага ліцвіна, які хацеў быць царом на Маскве. То быў чалавек цікавы, добра знаў латынь, яўрэйскую, польскую, рускую, беларускую мовы, царкоўны круг. Вельмі адукаваны і таленавіты авантурыст. А на самазванцаў тады мода была. Польская дзяржава такія ідэі правакавала. У самой Масковіі кожны хацеў мець свайго царка, каб пазмагацца за галоўны трон. Балотнікаў удала скарыстаў сваё знаходжанне на Беларусі, выманіў гэтага невядомага ліцвіна і зрабіў яго Лжэдзмітрыем II. Так што, гэта даўняя тэма для беларускай літаратуры. Надрукавана п'еса ў часопісе "Спадчына".

Пасля прыйшла чарга "Следчай справы Вашчылы" пра паўстанне на Магілёўшчыне. Дарэчы, дарма некаторыя сучасныя аўтары спрабуюць абвінаваціць яго ў антысемітызме. За ёй — п'еса пра XIX стагоддзе "Зайграй, зайграй, хлопча малы" —пра Крошынскае паўстанне і Паўлюка Багрыма. Тут я таксама раблю асцярожную гістарычную рэканструкцыю падзей.

Затым XX стагоддзе. Усе народы мелі свайго Робін Гуда. А мы што — горшыя. У нас на пачатку веку быў такі Савіцкі, якога забілі ў 1907 годзе ля Гомеля. Чалавек імкнуўся царства сялянскае зрабіць. Яго ўсе партыі да сябе цягнулі, ён ні да адной не пайшоў. У маёй п'есе ёсць такое яго выказванне да бальшавікоў і эсэраў: вы зараз грызяце адзін другога, хто больш зрабіў, а што будзе, калі ўладу возьмеце. Гэта быў прыгожы малады чалавек, які сваім розумам даходзіў шмат да чаго. Яму таксама месца сярод нашага народа.

Гэта толькі гавораць, што народ развіваецца па законах жывой клеткі. Ён ствараецца і сродкамі мастацкага ўвасаблення. Возьмем Кутузава. Гістарычная асоба. Балконскі ж створаны Талстым па законах мастацтва. А хто жывейшы? Вось як. І нам трэба фарміраваць свой народ тымі сродкамі, якія ў руках у мастакоў. Вяртаць з небыцця гістарычных герояў і ствараць сваіх Балконскіх, калі хочам мець нацыю, дзяржаву, культуру, годнасць.

Кніга маіх драм заканчваецца п'есай пра чарнобыльскую бяду. Так што я "правёў" свой народ ад хрышчэння да радыяцыі. Сюды ўвайшлі і мае раманы, і ўся мая творчасць. Аднойчы падумаў аб гэтым, прачнуўшыся сярод ночы, ажно жахнуўся: аказваецца, і столькі можна зрабіць.

— Тут поле творчасці не для аднаго чалавека...

— Я даўно клічу раць на гэта. Некалі добра папрацаваў у гістарычнай сферы Уладзімір Караткевіч. У яго, праўда, усё на міфах. Гэта не гісторыя сама па сабе. Такі пісьменнік патрэбен у літаратуры. Але прыйшоў час канкрэтных гістарычных рэканструкцый з дна марскога. Ланцугі трашчаць, абшыўка абвальваецца. Падымеш, ці не падымеш... Падняў. Аказваецца, на паверхні не патрэбна гэта нікому. Такое ўражанне, што нікому нічога не патрэбна. Нібы свядомасць людская прыцярушана нейкай атрутай, ад якой санлівасць, бы ў рыбіны, выцягнутай на бераг. Але ўсё роўна падымаеш. Спатрэбіцца некалі.

— Ваша кніга драм заканчваецца п'есай пра чарнобыльскую трагедыю, радыяцыю. Пра што вам яшчэ хацелася б напісаць. Кажучы іншымі словамі, куды мы ідзём у сваёй гісторыі?

— Разважаць пра радыяцыю цяжка. Настолькі цяжка, што страшнавата брацца. Тут нават навука многага не ведае. Але хацелася б, каб з радыяцыяй пазмагалася сама радыяцыя. Не выключана магчымасць, што вынікі яе дадуць такія нечаканасці, якія нават паспрыяюць развіццю жыцця на зямлі.

А ў чыста грамадскім накірунку трохі прасцей. Калі нам удасца жыць на гэтай зямлі, калі ўсё зладзіцца з радыяцыяй, то мы паспрабуем наладзіць сваю дзяржаву, са сваёй мовай, сваёй прыгожай нацыянальнай душой, працавітай і вясёлай. Мяркую, што самай светлай старонкай стане наша дзяржава. Думаю, што пераможам. Былі ж на зямлі катаклізмы, але ж яна вярталася да сваёй першароднасці. Пры цяперашняй сваёй прыціхласці наш народ, здаецца мне, не проста з'ёжыўся, але і збіраецца з думкамі, з сіламі...

Гутарыў Якаў АЛЯКСЕЙЧЫК.

-з гісторыі Беларусі

ЦЯРНІСТЫ ШЛЯХ

г. прывялі да адстаўкі В.Ластоўскага. Восенню таго ж года ўрад БНР пад старшынствам А.Цвікевіча пераехаў з Коўны ў Прагу, а В.Ластоўскі ўзначаліў літоўскую эміграцыю.

Прыкладна з моманту адстаўкі В.Ластоўскага пачынаецца другі важнейшы этап у дзейнасці БНР (1923—1925 гг.), які вызначаўся перш за ўсё ўздзеяннем РСФСР і БССР на ідэйна-палітычную эвалюцыю беларускай эміграцыі. Уплыў быў звязаны з тымі пераўтварэннямі ў савецкай Расіі і ва ўсходняй частцы Беларусі, якія адбываліся на хвалі новай эканамічнай палітыкі. Але калі для расійскай эміграцыі галоўнай перадумовай для збліжэння з Савецкай уладай быў непасрэдна нэп, то для беларускай — значныя перамены ў галіне нацыянальнай палітыкі. У гэтай сувязі неабходна падкрэсліць, што з самага пачатку абвяшчэння БССР 1 студзеня 1919 г. дзеячам БНР прыйшлося лічыцца з савецкай Беларуссю і шукаць падыходы да збліжэння з ёю, асабліва да падпісання Рыжскага мірнага дагавора. У далейшым рэальныя поспехі БССР у галіне нацыянальна-культурнага будаўніцтва, якія выявіліся ў адкрыцці Белдзяржуніверсітэта і Інбелкульта, у пашырэнні сеткі нацыянальных школ і ў іншых мерапрыемствах, паступова пазбаўлялі БНР манаполіі на прадстаўніцтва агульнабеларускіх інтарэсаў. Да таго ж, узбуйненне БССР у 1924 г. падарвала пазіцыі эміграцыі і парадзіла надзеі на тое, што менавіта савецкая Беларусь будзе здольна аб'яднаць большасць беларускіх зямель, разарваных Рыжскім трактатам.

На другім этапе развіцця БНР адбывалася таксама размыванне яе сацыяльнай базы. Гэта выявілася перш за ўсё ў роспуску партыі беларускіх эсэраў (чэрвень 1924 г.), які яшчэ больш абцяжарваў дзейнасць БНР.

Усе гэтыя падзеі значна паўплывалі на ідэйна-палітычную дыферэнцыяцыю беларускай эміграцыі. Праблема заключалася ў тым, ці можна было прымірыць ідэалы БНР, выкладзеныя яшчэ ў III Статутнай грамаце, з Савецкай уладай?

Ужо ў канцы 1924 г. у БНР вызначыліся тры пазіцыі адносна БССР. Першую, можна сказаць, левaрадыкальную найбольш выразна прадстаўляў Т.Грыб — лідэр замежнай групы беларускіх эсэраў БПСР. Яго палітычным ідэалам, абвешчаным у маніфесце "Нашы мэты і задачы" (1924 г.), былі свабода і роўнасць усіх людзей, якія маглі б ажыццявіцца на шляхах сусветнай федэрацыі сацыялістычных рэспублік. З гэтага пункту гледжання ён ацэньваў нацыянальна-дзяржаўны лад у тагачасным СССР як своеасаблівы "бакунінскі федэралізм" у выглядзе саюза вольных нацый. У той жа час Т.Грыб выказваў незадавальненне тым, што Масква падпарадкавала ідэю самавызначэння нацый сваім вялікадзяржаўным памкненням. Таму фактычна гэта права на самавызначэнне, лічыў ён, было зведзена да пустой фразы, звычайнай дэкларацыі. Выключаючы на гэтай падставе магчымасць супрацоўніцтва з Савецкай уладай, Т.Грыб сцвярджаў, што ідэалогія БНР павінна заставацца народніцкай, якую неабходна было супрацьпаставіць класавай ідэалогіі дыктатуры пралетарыята. Крытыкуючы дасягненні БССР, у тым ліку палітыкі беларусізацыі, ён заставаўся паслядоўным апанентам Савецкай улады. Гэтыя погляды ў цэлым падзялялі і іншыя дзеячы замежнай групы БПСР, напрыклад, Я.Мамонька і П.Бадунова.

Іншага даволі неакрэсленага пункту гледжання на Савецкую ўладу прытрымлівалася ковенская група эміграцыі на чале з В.Ластоўскім. Яна ў асноўным не падзяляла поглядаў Т.Грыба на сусветную сацыялістычную рэвалюцыю, лічачы яе ілюзорнай. Але яны спадзяваліся на тое, што, у прыватнасці, народы Усходняй Еўропы, перажыўшы рэвалюцыйны ўздым, уступяць у такі перыяд сацыяльнага будаўніцтва, у якім будзе ўзрастаць роля свабоднай працы. Таму не сацыяльная рэвалюцыя, лічылі прадстаўнікі гэтай групы, а перш за ўсё эвалюцыя будзе вызначаць галоўны напрамак гістарычнага жыцця. Яна ажыццявіцца на аснове пашырэння дэмакратыі і будзе паскорана вострай сацыяльнай барацьбой, у якой вядучае месца будзе належаць сялянству.

Менавіта ў гэтым сэнсе неабходна разумець выступленне В.Ластоўскага на Асамблеі Лігі Нацый у Жэневе (1924 г.). Ён адзначаў, што толькі сялянства з'яўляецца той галоўнай сілай, якая будзе здольна ажыццявіць нацыянальныя ідэалы Беларусі. У той жа час былы старшыня Рады Міністраў БНР падкрэсліваў, што яны могуць быць праведзены ў жыццё толькі пры ўмове саюза беларускага народа з "брацкімі дэмакратычнымі народамі" Літвы, Украіны, Чэхаславакіі. З гэтага можна бачыць, што В.Ластоўскі не звязваў тады свае надзеі з БССР, але пры гэтым спадзяваўся на паступовую лібералізацыю Савецкай улады пад уздзеяннем дэмакратычных працэсаў у суседніх краінах Еўропы.

Асобную пазіцыю займаў старшыня Рады Міністраў БНР А.Цвікевіч. Праўда, ён не імкнуўся выступаць з праграмнымі заявамі, у якіх выкладаў свае погляды. У эміграцкім асяроддзі яго па-ранейшаму лічылі палітыкам, дзеянні якога не заўсёды можна было прадказаць. Аднак у лютым 1925 г. А.Цвікевіч звярнуўся ў каардынацыйны орган беларускага руху — краёвы цэнтр — з мемарандумам. На яго думку, банкруцтва знешняй палітыкі беларускай эміграцыі і звязаны з гэтым ідэйны крызіс вымушалі шукаць саюзніка толькі ў БССР. Гэта не выключала яго крытычных адносін да Савецкай улады, у прыватнасці, да палітыкі беларусізацыі. Але ў тых канкрэтных умовах А.Цвікевіч не бачыў іншага выйсця, акрамя вяртання на радзіму. У мемарандуме лідэр БНР пісаў аб сваім жаданні прыехаць у Мінск на пастаяннае жыхарства, прычым, у якасці прадстаўніка ад усіх плыняў беларускага руху.

Пасля доўгіх разваг А.Цвікевіч, рашучы і дальнабачны палітык, пачаў шукаць шляхі выхаду з ідэйна-палітычнага крызісу беларускай эміграцыі, узяўшы курс на паступовае збліжэнне з БССР. Можна сказаць, што менавіта гэты курс вызначаў змест другога этапа ў дзейнасці БНР. З'яўляючыся галоўным ідэолагам беларускага зменавехаўства, А.Цвікевіч вырашыў адмовіцца ад арыентацыі на краіны Заходняй Еўропы, непрадказальных тактычных паваротаў, на якія была багата гісторыя БНР. Прыняўшы ўмовы ЦК КП(б)Б, ён пагадзіўся на правядзенне II нацыянальна-палітычнай канферэнцыі з мэтай роспуску БНР. Для яго гэта было вельмі няпростае рашэнне, якое азначала адрачэнне ад некаторых асноўных прынцыпаў III Статутнай граматы. Да таго ж, былыя паплечнікі А.Цвікевіча мелі ўсе падставы абвінаваціць яго ў здрадзе агульнабеларускай справе. Невыпадкова ідэю правядзення канферэнцыі падтрымалі нямногія дзеячы эміграцыі, перш за ўсё члены ўрада БНР Л.Заяц і У.Пракулевіч. Таму, каб зламаць магчымае супраціўленне апазіцыі, А.Цвікевічу належала праявіць сапраўднае дыпламатычнае майстэрства і перакананасць у сваёй праваце.

На Берлінскай канферэнцыі, якая адбылася ў кастрычніку 1925 г., намаганнямі прагрэсіўнай часткі эміграцыі ўпершыню афармілася сувязь нацыянальнага руху з тымі пераўтварэннямі, якія праводзіліся ў БССР. На Берлінскай нарадзе было вырашана спыніць існаванне ўрада БНР і прызнаць Мінск у якасці адзінага цэнтра нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва на Беларусі. У гэтай сувязі падкрэслівалася, што ўсялякія спробы актыўнай барацьбы супраць БССР будуць лічыцца здрадай беларускаму нацыянальнаму руху.

Адным з важных вынікаў канферэнцыі было і тое, што яна садзейнічала падрыву антысавецкага фронта ў шэрагах беларускай эміграцыі. Гэта, у прыватнасці, выявілася ў тым, што з трох былых старшынь Рады Міністраў БНР два — А.Цвікевіч і В.Ластоўскі — вярнуліся на радзіму (адпаведна ў 1925 і ў 1927 гг.). У Мінск прыехалі і іншыя дзеячы эміграцыі, у тым ліку Л.Заяц, У.Пракулевіч, П.Бадунова, У.Жылка і іншыя. Аслабленне ўплыву БНР пасля яе роспуску ў 1925 г. можна бачыць яшчэ і ў тым, што значная частка беларускага студэнцтва ў Чэхаславакіі, на якую беспаспяхова спрабавала абаперціся пражская эміграцыя, таксама арыентавалася на БССР.

У той жа час такія дзеячы нацыянальнага руху, як П.Крачэўскі, Т.Грыб, Я.Варонка, В.Захарка, не прызналі рашэнняў Берлінскай канферэнцыі, застаючыся паслядоўнымі апанентамі Савецкай улады ў эміграцыі.

Ацэньваючы вынікі дзейнасці БНР, адзначым, што яе лідэрам не ўдалося дасягнуць галоўнай мэты — адбудаваць беларускую незалежную дзяржаву. У гэтай сувязі неабходна падкрэсліць, што БНР не з'ўлялася паўнацэнным дзяржаўным утварэннем, як гэта сцвярджаюць некаторыя сучасныя даследчыкі. Так, БНР на працягу сваёй найбольш актыўнай дзейнасці (1918—1925 гг.) не мела выразна акрэсленых дзяржаўных граніц, яе лідэрам не ўдалося стварыць уласнай арміі і дзеяздольных органаў мясцовага самакіравання, добра наладжанай фінансавай сістэмы, а таксама прававых норм, якія б рэгулявалі механізм палітычнай улады. Хаця дзеячы БНР мелі пэўныя заслугі ў галіне навукі і культуры (напрыклад, наладжванне выпуску кніг і перыядычных выданняў у Літве і Чэхаславакіі), яны не здолелі стварыць нацыянальна-культурны цэнтр, вакол якога групаваліся б значныя сілы беларускай інтэлігенцыі. Толькі БССР, нягледзячы на незавершанасць у той час яе нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва, захоўвала асноўныя адзнакі сапраўды беларускай дзяржавы.

На жаль, лёс эмігрантаў, якія вярнуліся ў Мінск і ўнеслі значны ўклад у беларускую навуку і культуру, быў трагічным. А.Цвікевіч, В.Ластоўскі, У.Жылка, іншыя прадстаўнікі БНР і нацыянальнага руху былі рэпрэсіраваны ў 30-я гады. Ненамнога лягчэй быў лёс і тых, хто застаўся на чужыне. У 1928 г. пайшоў з жыцця лідэр пражскай групы беларускай эміграцыі П.Крачэўскі, які, фармальна ўзначальваючы ўрад БНР пасля Берлінскай канферэнцыі, выступаў за захаванне ідэалаў III Статутнай граматы БНР. Т.Грыб, які таксама застаўся ў Празе, займаўся пераважна навукова-асветніцкай дзейнасцю, адышоўшы ад актыўнай палітыкі. Што да пераемніка П.Крачэўскага на пасадзе прэзідэнта БНР В.Захаркі, то фінал яго палітычнай кар'еры быў бясслаўны. У красавіку 1939 г. В.Захарка ўзяў на сябе смеласць звярнуцца да Гітлера з мемарандумам, у якім выказаў "жаданне" нібыта беларускага народа перайсці пад апеку Германіі. У чарговай тэлеграме фюрэру, накіраванай з Прагі 27 чэрвеня 1941 года, прэзідэнт БНР вітаў напад нямецка-фашысцкіх войск на тэрыторыю Беларусі з мэтай вызвалення яе народа "ад бальшавіцкага прыгнёту".

У адрозненне ад іх беларускія зменавехаўцы ўсвядомілі, што наблізіць ідэалы БНР можна толькі на роднай глебе. Яны прыйшлі да высновы, што не барацьба з БССР, а волевыяўленне народа, які ў сваёй масе прызнаў Савецкую ўладу, будзе вырашаць лёс Беларусі. І гэту творчую ідэю прымірэння з суровай, але непазбежнай рэчаіснасцю можна лічыць адным з найбольш важных іх здабыткаў на цярністым шляху БНР.

Рубрыку вядзе доктар гістарычных навук, прафесар Мікола КУЗНЯЦОЎ.

КІНААНОНС З 20 ПА 25 СНЕЖНЯ

"ЯК СПРАВІЦЦА З БАЦЬКАМ" (ЗША) - Макалей Калкін і Тэд Дэнсан у вясёлай камедыі аб прадпрымальным адзінаццацігадовым хлопчыку, які ўзяўся перавыхоўваць свайго бацьку-злодзея. Рэж. Ховард Дойч ("Масква" і "Кастрычнік").

"ЖАНЧЫНА ЖАДАННЯ" (ЗША) — маладая прывабная жанчына і рэспектабельны мужчына адпраўляюцца на раскошнай яхце ў марское парадарожжа. У ролях: Б.Дэрэк, Р.Мітчым, Д.Фэйхі ("Аўрора", "Бярэсце", "Вільнюс", "Дружба").

"ЁН ПАЧЫНАЕ ЗЛАВАЦЦА" (Францыя) — П'ер Рышар і Джэйн Біркін у эксцэнтрычнай камедыі аб прыгодах нешчаслівага настаўніка матэматыкі з жаночага каледжа. Рэж. Клод Зідзі ("Сучаснік").

БЯСПЛАТНЫ ДАБРАЧЫННЫ СЕАНС

"ЧАЛАВЕК З БУЛЬВАРА КАПУЦЫНАЎ" ("Масфільм") — А.Міронаў, А.Якаўлева, А.Табакоў, М.Карачанцаў у музычнай камедыі рэж. А.Сурыкавай — "Масква" 25 снежня ў 11.00.

ПРАГРАМА ФРАНЦУЗСКАГА КІНО "ФРАНЦУЗСКІ АЛЬБОМ" (частка 2)

прадстаўляе пасольства Францыі ў Рэспубліцы Беларусь

у Палацы культуры прафсаюзаў (бясплатна)

"АГЕНТ У ТРЫВОЗЕ" (1987 г., рэж. Ж.-П.Мокі) — 18 снежня ў 18.00, 20.00.

"ДВОЕ Ў ГОРАДЗЕ" (1973 г., рэж. Ж.Джавані) 19 снежня ў 18.00, 20.00.

"БЕЗ БАЧНАЙ ПРЫЧЫНЫ" (1971 г. рэж. Ф.Лабро) — 20 снежня ў 18.00, 20.00.

"ЗАБІЦЬ ТРАІХ" (1980 г., рэж.Ж.Дзярэ) — 22 снежня ў 18.00, 20.00.

"СЛОВА ЛЯГАВАГА" (1985 г., Ж.Пінейра) — 23 снежня ў 18.00, 20.00.

СУД НАД ДЫКТАТАРАМІ

У Эфіопіі распачаты працэс супраць былых дзеячаў ваеннага рэжыму.

Яны абвінавачваюцца ў знішчэнні тысяч жыхароў краіны пад час дыктатарства. Сярод злачынцаў названы і былы кіраўнік Эфіопіі Менгісту Хайле Марыам, які пражывае зараз у Зімбабве.

"BRITISH AIRWAYS" ЗБЫВАЕ АВІЯЛІНІЮ

Кампанія "British Airways" прадае каледонскую чартэрную лінію — другую па велічыні ў Брытаніі.

Фірма "Inspirations" плаціць за яе 7,65 мільёна даляраў адразу, а астатнія 18,27 мільёна будзе выплачваць на працягу 5 гадоў.

НАВАГОДНЯЕ ТУРНЭ СЦЮАРТА

Напярэдадні Новага года Род Сцюарт будзе выступаць у Рыо-дэ-Жанейра.

Мільёны яго паклоннікаў змогуць пабачыць гэты канцэрт у прамым эфіры. Фундатарам шоу стала вядомая кампанія—вытворца безалкагольных напіткаў "Кока-Кола".

Х'ЮСТАН СТАНЕ ЖОНКАЙ ЕПІСКАПА

Спявачка Уітні Х'юстан вяртаецца на вялікі экран.

Выканаўца галоўнай ролі з фільма "Целаахоўнік" у красавіку наступнага года з'явіцца ў стужцы "Жонка епіскапа". Паводле слоў прадзюсера, яны маюць выдатны сцэнарый да фільма і цудоўную музыку для Уітні. "Жонка епіскапа" — новая версія фільма, які быў зняты яшчэ ў 1947 годзе і стаў класікай Галівуда.

УАЙМАН ІГРАЕ БЛЮЗЫ

У пачатку наступнага года выйдзе альбом з блюзамі Біла Уаймана.

Апошнія шэсць месяцаў ён запісваўся на студыі "Mill" у Бёркшыры, але праца над альбомам пакуль яшчэ не завершана. Як вядома, 58-гадовы музыкант быў раней бас-гітарыстам у групе "Ролінг Стоўнз", якая пачынала менавіта з блюзаў.

ПРЭЗІДЭНТ У СПАЛЬНІ ГАНГСТЭРА

Прэзідэнт Аргенціны Карлас Менем у гэтыя выхадныя наведае Маямі і правядзе ноч у тым самым пакоі, дзе спаў вядомы амерыканскі гангстэр Аль Капоне.

У гэтым нумары атэля "Балтымор", які ў 20-я гады стаў прыпынкам Капоне, столь распісана ўручную, ёсць камін, раяль, і адкрываецца вельмі прыгожы краявід на Маямі.

ВЯРТАННЕ ВІНІЛАВЫХ КРУЖЭЛАК

Павелічэнне апошнім часам попыту на вінілавыя кружэлкі сведчыць пра тое, што іх рана палічылі ўчарашнім днём.

Упершыню за 8 год продаж вінілавых кружэлак у Амерыцы мінулым годам рэзка павялічыўся. Іх выкарыстоўваюць такія вядомыя групы, як "Нірвана", "Шуга", "Грын Дэй", а таксама група "Pearl Jam", якая выпусціла вінілавую кружэлку "Spin the Black Circle".

ДЖЭКІ ЧАН НЕ ЎХВАЛЯЕ ШВАРЦЭНЕГЕРА

"Галівудскія зоркі Сільвестар Сталоне і Арнольд Шварцэнегер сталі занадта далікатнымі, каб выконваць свае трукі", — лічыць Джэкі Чан.

40-гадовы акцёр-мільянер не карыстаецца паслугамі каскадзёраў і ў сваіх фільмах сам вядзе машыны на вялікай хуткасці і падае з вышынных будынкаў. У выніку чаго і атрымаў 20 пераломаў. "У фільме "Праўдзівая хлусня" Шварцэнегер выкарыстоўваў і дублёраў, і камп'ютэры, — гаворыць Чан. — Там практычна не было небяспечных сцэн, у якіх бы ён браў удзел. Я ганаруся тым, што ўсё раблю сам".

ПЕРАПІСКА

Давайце пазнаёмімся

"Малады вельмі прыгожы мужчына 29-ці гадоў шукае сяброўак па перапісцы. Гарантую цікавую перапіску.

Пісаць на адрас: 222686, Мінская вобл., Стаўбцоўскі р-н, в.Цеснавая. Кантаровічу Аляксандру."

"Пазнаёмлюся з прыстойным, сур'ёзным маладым чалавекам да 30-ці гадоў, які жыве ў вёсцы. Пра сябе: Алена, 26 гадоў, жыву ў сельскай мясцовасці.

Адрас у рэдакцыі (абанент 57)."

"Адзінокі малады мужчына пазнаёміцца з маладой сімпатычнай бландзінкай з блакітнымі вачамі 18—23-х гадоў, з пачуццём гумару і сексуальна адукаванай для стварэння сям'і.

Пра сябе: 22/170, спартыўнага целаскладу, брунет, вочы блакітныя, з пачуццём гумару, без шкодных звычак. Люблю гатаваць ежу, чытаць мастацкую літаратуру. Адкажу на ўсе лісты з фота.

Пісаць на адрас: 213861, Магілёўская вобл., Глускі р-н, п/а Маковічы, в.Лагост, д.45. Кісялевічу Аляксандру Міхайлавічу."

"Жадаю пазнаёміцца з сур'ёзным мужчынам да 45-ці гадоў для стварэння сям'і (можна з сельскім жыхаром).

Пра сябе: Галіна, 40/166/72, па гараскопу Авен, нарадзілася ў год Каня, разведзена, мужчынам падабаюся, маладая душой, без шкодных звычак. Люблю працаваць у агародзе, шыць, вязаць. Адукацыя сярэдняя спецыяльная.

Пісаць на адрас: 225320, г.Баранавічы, да запатрабавання, п/п ІІ-АЛ № 728234."

"Хачу знайсці добрую жонку і гаспадыню.

Пра сябе: Сяргей, 43 гады, гаспадарлівы, працавіты. Жыллём забяспечаны. Раней быў жанаты. Адкажу на ўсе лісты з фота.

Адрас у рэдакцыі (абанент 58)."

"Пазнаёмлюся з адзінокай жанчынай, можна з дзіцем.

Пра сябе: 38 гадоў, не прыгажун, негаваркі, сарамлівы, нябойкі, халасцяк. Мару пра сапраўднае каханне.

Пісаць на адрас: 247399, Гомельская вобл., Буда-Кашалёўскі раён, п/а Глазоўка, п.Васільеўка. Механікаву Анатолію."

Шукаю сяброў

"Дзве сяброўкі жадаюць пазнаёміцца з юнакамі 13—16-ці гадоў.

Пра нас: Вікторыя, 13/160, па гараскопу Скарпіён. Людміла, 12/160, па гараскопу Дзева.

Адкажам на ўсе лісты. Пажадана фота.

Пісаць на адрас: 213661, Магілёўская вобл., Хоцімскі р-н, в.Баханы. Кастровай Вікторыі і Касцюкінай Людміле."

"Пазнаёмлюся з хлопцам да 19-ці гадоў, які стаў бы мне сапраўдным сябрам.

Пра сябе: Ірына, 15 гадоў.

Пісаць на адрас: 211837, Віцебская вобл., Пастаўскі р-н, в.Ляхаўшчына. Пятух Ірыне."

"Пазнаёмлюся з хлопцам да 18-ці гадоў дзеля сяброўства.

Пра сябе: Наталля, 18 гадоў.

Пісаць на адрас: 211837, Віцебская вобл., Пастаўскі раён, в.Ляхаўшчына. Карчэўскай Наталлі."

"Простая дзяўчына 15-ці гадоў хоча перапісвацца з хлопцамі да 20-ці гадоў. Пажадана фота. Адкажу на ўсе лісты.

Пісаць на адрас: 231399, Гродзенская вобл., Воранаўскі р-н, п/а Больцішкі, в.Волдацішкі. Гервасімовіч Галіне."

"Хачу пазнаёміцца з хлопцамі і дзяўчатамі 13—16-ці гадоў.

Пра сябе: вучуся ў 8-м класе, люблю слухаць замежную музыку, танцаваць, займаюся спортам, люблю жывёл.

Пісаць на адрас: 211734, Віцебская вобл., Докшыцкі р-н, в.Пруднікі, вул.Школьная, д.2, кв.4. Садко Вользе."

СПОРТ

Выходзь на рынг — не прайграеш!

— У беларускіх баксёраў па выніках года з'явіліся добрыя перспектывы выхаду на міжнародны рынг, — лічыць прэзідэнт Федэрацыі бокса рэспублікі Ігар Ражноўскі. — І ў першую чаргу гэта звязана з плённай работай многіх трэнераў і самаадданай працай саміх спартсменаў. Мне не хацелася б цяпер пералічваць усе іх імёны, аднак, асабліва адзначу значны прагрэс Сяргея Быкоўскага. Сярэбраны прызёр чэмпіянату свету ў гэтым годзе быў пераможцам і прызёрам прэстыжных міжнародных турніраў у Усці-над-Лабем, Астраве і Капенгагене. І напярэдадні Новага года, спадзяюся, ён будзе сярод лепшых баксёраў, якія разыграюць Кубак Беларусі. Некаторыя пераможцы гэтых спаборніцтваў, магчыма, менавіта тут атрымаюць пуцёўкі на чэмпіянат свету ў Берліне.

— І гэтага будзе дастаткова, каб заваяваць сваё месца пад сонцам сусветнай баксёрскай эліты?

— Зразумела ж, не. Але трэба мець на ўвазе некаторыя рашэнні апошняга кангрэса Міжнароднай федэрацыі бокса (АІБА), дзе значна ўмацаваліся нашы пазіцыі. Гэта звязана з тым, што мяне як кіраўніка беларускай арганізацыі выбралі ў члены бізнес-камісіі, а майго калегу з расійскай Федэрацыі бокса Уладзіміра Іваніцкага, з якім у нас сяброўскія сувязі, — прэзідэнтам гэтай камісіі. Такім чынам, мы атрымаем цяпер магчымасць разлічваць на вялікае валютнае ўліванне, калі зможам, вядома, даказаць неабходнасць такога кроку і прадставіць рэальны праект развіцця гэтага віду спорту ў рэспубліцы.

— І такая перспектыва ёсць?

— Безумоўна. Кангрэс АІБА захаваў у асноўным кіраўніцтва ў былым складзе, запрасіўшы ў сваё праўленне толькі прэзідэнта баксёрскай федэрацыі Турцыі. А менавіта там якраз і праходзіла апошняе сусветнае першынство сярод юніёраў, дзе юныя беларускія майстры скуранай пальчаткі заваявалі два сярэбраныя і адзін бронзавы медалі, заняўшы пятае месца сярод больш чым пяцідзесяці каманд. І на маючым адбыцца чэмпіянаце свету сярод дарослых мы выставім баксёраў у чатырох-пяці вагавых катэгорыях, што прэтэндуюць на высокія месцы. Пэўныя надзеі, якія дапамогуць умацаваць наш міжнародны аўтарытэт, ускладаем і на рашэнні кангрэса Еўрапейскай федэрацыі бокса (ЕАБА).

Што датычыць апошніх змяненняў баксёрскага кодэкса, унесеных АІБА, то спартыўнае жыццё атлета прадоўжана на рынгу да 34 гадоў. Але пры гэтым становіцца неабходным медыцынскі сертыфікат, цана якога каля 10 даляраў. Павялічылася вага баксёрскіх пальчатак з васьмі да дзесяці ўнцый. А яшчэ Міжнародная федэрацыя бокса прыняла ў свае рады прадстаўніц прыгожага полу.

Вячаслаў ДУТАЎ.

КУЛЬТУРНЫ АДПАЧЫНАК

"НІРВАНА" — выстаўка карцін з такой назвай адкрылася ў Гомелі ў памяшканні абласнога цэнтра народнай творчасці. Свае работы тут паказваюць маладыя гомельскія мастакі Іван Папоў, Іван Фірцак, Ігар Кавалёў і Сяргей Каўрыга. У асноўным, гэта авангард, але па манеры выканання, па сюжэтнай задумцы і рэалізацыі яго аўтарамі палотны выходзяць за рамкі звычнага.

Усе выдаткі — ад арэнды памяшкання выставачнай залы да афармлення і размяшчэння рэкламных шчытоў — мастакі ўзялі на сябе. Але зусім не таму, што гэта дазваляе рабіць іх матэрыяльнае становішча. Чацвёрка звярталася да салідных камерцыйных структур горада, але, на жаль, мастацтва іх пакуль не цікавіць. А паколькі ў маладых мастакоў ёсць што паказаць і вельмі хочацца гэта зрабіць, зацягнулі тужэй паясы і — наперад!

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БЕЛІНФАРМ.

ПРЭМ'ЕРА ПРАЗ ДВА СТАГОДДЗІ

На Беларускім радыё адбылася гістарычная падзея. Праз 210 гадоў у Нясвіжы адноўлена опера "Агатка, або Прыезд Пана".

Уладар Нясвіжу Караль Радзівіл заказаў яе кампазітару Яну Давіду Голанду, якога запрасіў да сябе на працу з Нямеччыны. Лібрэта оперы напісаў сваяк магната Мацей Радзівіл, таленавіты музыка і літаратар. Упершыню опера была выканана 7 верасня 1784 года ў Нясвіжскім замку ў дзень прыезду апошняга караля Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста Панятоўскага.

На працягу 19 стагоддзя "Агатка" ішла на оперных сцэнах Варшавы, Кракава, Львова, Познані. Апошні раз яна выконвалася ў 1926 годзе пад час святкавання 150-годдзя Варшаўскага опернага тэатра. З тых часоў лічылася страчанай і толькі прыгадвалася ў працах гісторыкаў. Беларуская даследчыца Вольга Дадымаева адшукала даўнюю партытуру "Агаткі" ў Кракаўскім архіве і яе копію прывезла на Беларусь. Такім чынам Беларускім радыё ўпершыню быў ажыццёўлены запіс гэтай оперы. Яе прэм'ера дасць магчымасць па-іншаму зірнуць на мастацкае жыццё Беларусі мінулых стагоддзяў, якое не ўступала еўрапейскаму ўзроўню.

"Дрэва жэстаў"—мастак Сяргей КАЎРЫГА.

Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Якуба Коласа паказаў віцебскім гледачам сваю новую работу — драму "Пакрыўджаныя" беларускага пісьменніка і публіцыста Леапольда Радзевіча. П'еса напісана аўтарам у 1916 годзе, і толькі зараз адбылася яе прэм'ера.

Паставіў спектакль Антон Грышкевіч, сцэнаграфія — заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Аляксандра Салаўёва.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БЕЛІНФАРМ.

ХАТНІ ЭКРАН

■ 20, аўторак

Беларускае тэлебачанне

8.00. Навіны.
8.10. Дайджэст.
8.20. Пяць хвілін на жарты.
* 8.25. "Алёнка і салдат" і інш.
9.00. ТБ – школе. Паўстанне Тадэвуша Касцюшкі (1794 г.).
◆ 9.30. "Паласа Сімарона".
* 10.40. "Маўглі".
11.40. Фільм-канцэрт.
◆ 12.30. "Плач перапёлкі".
14.45. "Першая скрыпка". Леў Гарэлік.
15.40. Вывучаем сваю гісторыю. "Дакрануўшыся да мінулага". Д/ф.
15.50. ТБ – школе. Францішак Багушэвіч і яго творчасць.
16.20. "Прыгажун Джэк". Д/ф.
16.40. "Я малілася вершамі". Ларыса Геніюш.
17.00. Навіны.
* 17.10. "Атракцыён".
17.20. "Іван Чыгрынаў". Д/ф.
17.50. Тэлеклуб "Удача".
18.10. Навіны (Віцебск).
18.35. Навіны Бі-бі-сі.
19.10. Эканамікст.
19.20. Тэлевізійны Дом кіно. Сустрэча з генерал-лейтэнантам А.Лебедзем і народным артыстам СССР Г.Жжонавым.
◆ 19.55. "Маё каханне, мой смутак".
20.30. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.40. "Форум".
21.55. Імгненне шчырасці.
22.00. На сесіі ВС Рэспублікі Беларусь.
Пяць хвілін на жарты.
◆ "Амазонка" (Францыя). 1-я серыя.
Пад купалам Сусвету.
Канцэрт з твораў А.Шнітке.
"Сталіца".
Дайджэст.

Канал "Астанкіна"

7.50, 8.50, 14.50, 15.50, 20.00, 22.50. Навіны.
* 8.00. "Топа Джыджыа".
◆ 8.25. "Дзікая Роза".
9.00. Што? Дзе? Калі?
14.00. Дзверы ў малы бізнес.
14.20. Хроніка дзелавога жыцця.
14.30. Культура і бізнес.
14.40. Аўтасалон.
15.00. Домісолька.
15.30. Чароўны свет, ці Сінема.
16.00. Джэм.
◆ 16.20. "Элен і рабяты".
16.50. Свет сёння.
17.00. Сітуацыя.
17.25. Хакей. Міжнародны турнір на прыз газеты "Известия". Фінал.
20.30. Надвор'е.
20.40. З першых рук.
20.50. Тэма.
21.35. Маскоўскаму тэатру сатыры – 70 гадоў.
23.15. Новыя абывацелі.
* 23.40. Мультфільм для дарослых.
23.50. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

7.00, 11.00, 13.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
7.20. Патрабуюцца... патрабуюцца...
7.30. Час дзелавых людзей.
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.25. "Джэнсер-клуб".
8.40. Тэлегазета.
10.40. Сялянскае пытанне.
11.05, 13.20. Дзелавая Расія.
13.45. "Злачынства без пакарання". Відэафільм І.Шадхана.
15.10. Музычная мазаіка.
◆ 15.20. "Наезнік-прывід". 2-я серыя.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Свята кожны дзень.
16.15. Новая лінія.
16.55. Ваша права.
17.10. Тэледэбаты.
18.05. L-клуб.
19.25. Падрабязнасці.
◆ 19.35. "Кантракт рысавальшчыка" (Англія).
21.45. Экран крымінальных паведамленняў.
22.20. Рака часу.
22.25. Аўтаімгненне.
22.30. Спартыўная карусель.
22.25. Зоркі гавораць.
22.40. На канцэрце Дз.Хвараcтоўскага.
◆ 23.40. "Шульц і Шульц" (Германія). 1-я серыя.

Санкт-Пецярбург

12.00, 14.30, 18.30, 21.30. Інфарм ТБ.
* 12.10. "Страказа і муравей".
12.20, 14.25, 17.50, 19.25. Музычны момант.
12.25. "Нямецкая хваля".
13.00. Хуткая дапамога.
13.30. "Райманд Паўлс. Вяртанне".
◆ 14.45. "Цана скарбаў".
16.20. Чароўная лінія.
16.35. "Веранезе" (Францыя). Тэлефільм.
17.10. Паласатая музыка.
17.35. Студыя "Уяві".
17.55. Па ўсёй Расіі.
18.50. Спорт, спорт, спорт...
19.10. Вялікі фестываль.
19.30. Пецярбургскі ангажэмент.
20.15. Свет мастацтва.
20.45. Тэлемагазін.
◆ 20.50. "Глыбокія сваякі".
21.15. Тэлеслужба бяспекі.
21.45. Спартыўныя навіны.
22.00. Ваш стыль.
◆ 22.05. "На ўсё астатняе жыццё". 2-я серыя.

8-ы канал

* 18.00. "Кругасветнае падарожжа Вілі Фога".
18.30. Студыя "ІНТЭКС".
18.45. Водэс.
◆ 19.05. "Марэна Клара".
19.55. Нямецкая хваля.
20.25. БАНТ: "Рэпартаж".
◆ 20.40. "Шанцы".
21.30. Студыя "БМ".
◆ 21.50. "Танцуй, або памрэш".
23.10. Скрыжаванне.

НТБ

* 17.00. Мультфільмы.
17.25. "Загадкі Бібліі".
18.00, 21.00, 23.15. Сёння.
18.35. Бодыбілдынг.
◆ 19.20. "О,Божа!" 2-я с.
◆ 21.35. "Дом жахаў Хамера".
22.35. Часінка.

■ 21, серада

Беларускае тэлебачанне

8.00. Навіны.
8.10. Эканамікст.
8.20. Дайджэст.
◆ 8.30. "Маё каханне, мой смутак".
9.00. ТБ – школе. Багушэвіч і яго творчасць.
9.30. Пяць хвілін на жарты.
◆ 9.35. "Амазонка". 1-я серыя.
* 10.25. "Маўглі".
11.05. Памяці дыражора Ю.Цырука.
* 11.40. "Футрачка для хмары".
11.50. Аэробіка для ўсіх.
◆ 12.20. "Плач перапёлкі".
13.25. Пленэр імя Марка Шагала.
14.05. Р.Фінке. "Першае каханне". Спектакль.
15.35. Відзьма-нявідзьма.
16.40. Вывучаем сваю гісторыю. "Вянок цярновы васількоў". Д/ф.
17.00. Навіны.
17.10. Да 60-годдзя Л.Хейфеца.
18.10. Навіны (Гомель).
18.35. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Святочны вечар, прысвечаны юбілею народнага пісьменніка Беларусі І.Г.Чыгрынава.
19.30. "Крок". "Карамболь". Барыс Дзедзянёў.
* 20.00. Мультфільм для дарослых.
20.20. Пяць хвілін на жарты.
20.30. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.40. Пад купалам Сусвету.
21.50. На сесіі ВС Рэспублікі Беларусь.
І.Г.Чыгрынаў. "Чалавек з мядзведжым тварам". Спектакль.
◆ "Амазонка". 2-я серыя.
Дайджэст

Канал "Астанкіна"

7.50, 8.50, 9.50, 14.50, 15.50, 17.50, 20.00, 22.50. Навіны.
* 8.00. "Топа Джыджыа".
◆ 8.25. "Дзікая Роза".
9.00. "Ты помніш, таварыш..."
9.30. Спявае Людміла Нікалаева.
9.40. "Навошта вы тут?"
14.00. Агенцтва "Найм".
14.10. Навука і рынак.
14.20. Хроніка дзелавога жыцця.
14.30. Грошы і шчасце.
15.00. Паглядзі, паслухай...
15.15. V Міжнародны дзіцячы тэлефестываль.
* 15.20. "Лятаючы дом".
16.00. Цін-тонік.
◆ 16.20. "Элен і рабяты".
16.50. Свет сёння.
17.00. Тэлерадыёкампанія "Мір".
17.40, 20.30. Надвор'е.
17.45. "Хто ёсць хто". XX стагоддзе". І.Гілан.
18.00. Гадзіна пік.
◆ 18.30. "Дзікая Роза".
18.55. Кінапанарама.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.40. Маналог.
◆ 20.50. "Двойчы народжаны".
22.30. Сёмае неба.
23.20. У свеце джаза.
* 23.40. Мультфільм для дарослых.
23.50. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

7.00, 11.00, 13.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
7.20. Патрабуюцца... патрабуюцца...
7.30. Час дзелавых людзей.
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.30. Яшчэ адна старонка.
8.50. Ваенны кур'ер.
9.05. К.Ваншэнкін пра Я.Смелякова.
9.35. Чароўны куфэрачак.
◆ 9.45. "Санта-Барбара".
10.35. Тэлегазета.
10.40. Сялянскае пытанне.
11.05, 13.20. Дзелавая Расія.
◆ 13.45. "Тата", "Пляменнік".
15.10. Музычная мазаіка.
15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Свята кожны дзень.
16.15. Далёкі Усход.
16.55. Ніхто не забыты.
17.00. Звычайная справа.
17.15. Казырная дама.
17.50. Панове-таварышы.
18.05. Фільм-прэм'ер.
18.20. Зоркі Амерыкі.
19.25. Падрабязнасці.
◆ 19.35. "Санта-Барбара".
20.30. Даміно Міхаіла Баярскага.
21.05. "Куды ідзе Расія?"
22.20. Рака часу.
22.25. Аўтаімгненне.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. Экран крымінальных паведамленняў.
22.45. Багема. А.Абдулаў.
23.45. Зоркі гавораць.
◆ 23.50. "Шульц і Шульц". 2-я серыя.

Санкт-Пецярбург

12.00, 14.30, 18.30, 21.30. Інфарм ТБ.
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля".
12.50, 14.25, 17.50, 19.25. Музычны момант.
13.00. Хуткая дапамога.
13.30. Фільм-канцэрт.
* 13.50. "У краіне вясёлай дзяцінства" і інш.
◆ 14.45. "Маэстра з нітачкай".
16.25. "Іван IV Грозны. Фёдар Колычаў – мітрапаліт Філіп". Д/ф.
17.20. Дзецям пра звяранят.
17.55. Гістарычны альманах.
18.50. Спорт, спорт, спорт...
19.10. Вялікі фестываль.
19.30. Да 70-годдзя Ленінградскага радыё. Урачысты канцэрт.
20.30. Блеф-клуб.
21.10. Тэлемагазін.
21.15. Тэлеслужба бяспекі.
21.45. Спартыўныя навіны.
22.00. Ваш стыль.
◆ 22.05. "На ўсё астатняе жыццё". 3-я серыя.
23.10. Сусветная шахматная Алімпіяда.

8-ы канал

* 18.00. "Кругосветнае падарожжа Вілі Фога".
18.25. СОЛТЭК. Навіны.
18.35. Нямецкая хваля.
◆ 19.10. "Марэна Клара".
20.00. Агенцтва "Пармікс".
20.15. Школа дзелавых зносін.
◆ 20.40. "Шанцы".
21.30. Студыя "БМ".
◆ 21.50. "Дзіўнае каханне".
23.15. Чвэрць гадзіны з Б. Грабеншчыковым.

НТБ

* 17.00. Мультфільмы.
17.25. "Загадкі Бібліі".
18.00, 21.00, 23.15. Сёння.
◆ 19.15. "О, Божа, ты – д'ябал" (ЗША).
21.35. "Дом жахаў Хамера".
22.35. Часінка.
23.30. Кафэ "Абломаў".

Каб зэканоміць ваш час:
◆ мастацкія фільмы
* мультфільмы

НАДВОР'Е

Днём у рэспубліцы чакаецца халоднае надвор'е. Тэмпература паветра ў Брэсце — -5— -7°, Гродна — -6— -8°, Мінску — -14— -16°, Гомелі — -18— -20°, Магілёве — -19— -21°, Віцебску — -20— -22°.

Валянціна СКРЭБЕЦ,
інжынер-сіноптык Белгідрамета.

РЭКЛАМА

Дзяжурны рэдактар Майя ШЭНДРЫК. Стыльрэдактар Валянціна СКАРЫНКІНА.

Заснавальнікі: ЦК СМБ, калектыў рэдакцыі газеты "Чырвоная змена". Выдавец: газетна-выдавецкае закрытае акцыянернае таварыства "Маладняк". 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а. Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Набрана і звярстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ". Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку". 220013, г.Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79. Выходзіць у аўторак, чацвер і суботу.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.
Час падпісання ў друк: па графіку — 19.20, падпісана — 19.20.
М. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Н. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Індэкс 63129. Зак. 137.
Тыраж у снежні 49 736, па суботах-50 736.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: 220013 г.МІНСК, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная – 68-26-27; намеснікі галоўнага рэдактара – 32-12-82, 68-29-45; сакратарыят – 68-29-28; аддзел палітыкі – 68-25-55; аддзел эканомікі і сацыяльных праблем – 68-28-52; аддзел культуры і гістарычнай спадчыны – 68-29-36; аддзел маральна-этычнага выхавання – 68-25-93; аддзел пісьмаў і вывучэння грамадскай думкі – 68-28-32; аддзел студэнцкай і школьнай моладзі – 68-29-30; аддзел інфармацыі, аддзел спорту – 68-29-84, 68-27-74, 68-25-41; аддзел ілюстрацый – 68-28-24; карэспандэнцкі пункт па Віцебскай вобл. – (02152) 2-36-37. РЭКЛАМНАЯ СЛУЖБА – тэл. 68-29-45. Факс: 32-21-03.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Сяргей БАЛЦЭВІЧ (адказны сакратар), Валянцін БАРЫСЕВІЧ, Валерый ВАРАНЕЦКІ, Валерый ІВАНОЎ, Мікалай ЛАРКОВІЧ, Віктар ЛЮКОВІЧ, Алесь МАСАРЭНКА, Станіслаў НЯЧАЕВІЧ (першы нам.галоўнага рэдактара), Павел СІМАНАЎ (нам.галоўнага рэдактара), Алег СЛУКА, Наталля СТРАЛКОВА, Васіль ШАПЛЫКА, Вольга ШАЎКО, Майя ШЭНДРЫК.

Галоўны рэдактар Уладзімір БЕЛЬСКІ